

ACȚIUNI PROPAGANDISTICE ALE PARTIDULUI MUNCITORESC ROMÂN ÎN JUDEȚUL DÂMBOVIȚA LA ÎNCEPUTUL COLECTIVIZĂRII AGRICULTURII (1949-1950)

Marian CURCULESCU*

PROPAGANDISTIC ACTIONS OF THE ROMANIAN WORKERS' PARTY IN DAMBOVIȚA COUNTY AT THE BEGINNING OF THE COLLECTIVIZATION OF AGRICULTURE (1949-1950) (Abstract)

The article addresses a topic unexplored so far. It highlights the intense propaganda made by the communist authorities in Dâmbovița county during 1949-1950, at the beginning of the collectivization of agriculture. Propaganda took place in various ways: the role of political factors, cultural actions, the role of the press, the presentation of the "Soviet model" in agriculture, etc.

It also reveals the coercive measures that were to be amplified in the following years (the blame of the "reactionaries" in media, the prosecution and even the arrest of some of them), and also some opposition actions to the collectivization of large categories of citizens. In fact, the article wants to highlight the drama of the villages in Dambovița county, as part of the drama of the Romanian rural world during 1949-1950, when many of them rejected the collectivization and paid for their courage.

Keywords: *economic history, Romania/Dâmbovița of the 20th century, the collectivization of agriculture, propaganda, "Soviet model".*

Colectivizarea agriculturii în județul Dâmbovița este o temă necercetată până în prezent. Abordarea acestui subiect reliefează nu numai măsurile propagandistice sau punitive folosite de regimul comunist pentru a impune „modelul” sovietic în agricultură, ci și drama multor dâmbovițeni, obligați să-și cedeze proprietățile agricole. Este o parte componentă a dramei satelor din România după anul 1949. Articolul se bazează îndeosebi pe informațiile oferite de presa și de arhivele locale, iar pentru contextul general face apel la lucrări aparținând istoricilor Dorin Dobrințu, Constantin Iordachi, Octavian Roske, Dan Cătănuș, Gail Kligman, Katherine Verdery, Stelian Tănase, Dennis Deletant, Dinu Giurescu, Vladimir Tismăneanu, Ioan Scurtu, Nicoleta Gură-Ionescu, Romulus Rusan și alții.

* Profesor doctor, Colegiul Național „Constantin Cantacuzino” Târgoviște, județul Dâmbovița, președintele filialei Dâmbovița a Societății de Științe Istorice din România.

Contextul general

În anii 1948-1950, Partidul Muncitoresc Român (P.M.R.), folosind practicile staliniste a inițiat măsuri în diverse planuri (politic, economic, cultural, religios, propagandistic) pentru a transforma România după „modelul” sovietic. Stalinismul economic s-a axat pe principiile sovietice de socializare a mijloacelor de producție și planificare a dezvoltării¹. Economia bazată pe piață și pe proprietatea privată, urma să devină o economie planificată de la centru, aflată în proprietatea statului². La 11 iunie 1948 a fost adoptată Legea pentru naționalizarea întreprinderilor industriale, bancare, miniere, de asigurări și de transporturi, vizând distrugerea proprietății private și generalizarea proprietății socialiste. S-a putut trece la economia centralizată, experimentându-se planurile anuale din 1949 și 1950³.

În agricultură, stalinizarea însemna abolirea proprietății private asupra pământului și înființarea gospodăriilor colective⁴. În perspectiva colectivizării agriculturii s-au înființat Stațiunile de Mașini și Tractoare (S.M.T.) pentru mecanizarea lucrărilor agricole și s-a instituit regimul de colectare a cerealelor direct de la batoză. În anul 1949 s-au luat decizii majore privind colectivizarea agriculturii, aspect întâlnit și în alte țări de „democrație-populară”⁵. La 2 martie 1949 a fost adoptat Decretul privind exproprierea resturilor proprietății moșierești de 50 ha, rămase după aplicarea Legii de reformă agrară din martie 1945, în total 342 319 ha. Aceste proprietăți și fermele model erau trecute în proprietatea statului ca „bunuri ale întregului popor”. Potrivit articolului 4, rezistența la confiscare sau tăinuirea bunurilor se pedepseau cu 5-15 ani de muncă silnică și confiscarea averii⁶. Exproprierea s-a făcut fără compensare⁷.

Plenara Comitetului Central al P.M.R. din 3-5 martie 1949 a elaborat programul vizând transformarea socialistă a agriculturii, prin care se urmărea ca această ramură a economiei naționale să fie trecută sub controlul statului. Cu acest prilej, Gheorghe Gheorghiu-Dej, prim-secretar al P.M.R. declara că „în etapa actuală, lupta împotriva exploatării capitaliste la sate și politica de îngrădire a chiaburimii, de limitare a puterii sale economice și a influenței sale politice trebuie dusă cu și mai multă hotărâre”⁸. Hotărârea adoptată de plenară semnifica, în fapt, un prim pas spre lichidarea chiaburimii (țăraniile cei mai înstăriți ai satelor), deposedarea de pământ a țăranilor mijlocași, care constituiau majoritatea sătenilor și cuprinderea lor, după „modelul” sovietic, în Gospodării Agricole Colective, pe scurt G.A.C. (din 1965 Cooperative Agricole de Producție)⁹. După același „model” sovietic s-au înființat și Gospodării Agricole de Stat, pe scurt G.A.S. (Întreprinderile Agricole de Stat de mai târziu). Practic, acestea erau conduse de către stat, care indica tipurile de cultură și fixa prețurile bunurilor agricole. Începutul colectivizării a fost „jalonat” de o serie de

¹ Milza, Berstein, 1998: 9.

² Tismăneanu, 2005: 145.

³ Scurtu, 2007: 122.

⁴ Tismăneanu, 2005: 146.

⁵ Istoria universală, 2006: 508.

⁶ Giurescu, 2007: 516.

⁷ Deletant, 1997: 68.

⁸ *apud* Murgescu, 2001: 378.

⁹ Giurescu, 2007: 516.

măsuri și legi care vizau diverse aspecte: sancționarea infracțiunilor economice (dosirea, distrugerea și denaturarea produselor sau mărfurilor), pedepsirea celor care „primejdiesc construirea socialismului” în România, îngrădirea puterii economice a chiaburilor, colectarea produselor (cotele obligatorii)¹⁰. Cotele erau un instrument de a-i ruina pe țărani¹¹.

La nivel central, acțiunea de colectivizare era dirijată de Comisia Agrară de pe lângă Comitetul Central al P.M.R., înființată în anul 1949, înlocuită în ianuarie 1950 cu Secția Agrară¹². Din vara anului 1950, fiecărei regiuni i s-a repartizat un număr fix de G.A.C.-uri care trebuiau înființate, iar decizia de „validare” a constituirii acestora revenea autorităților județene și nu centrului, ca până acum¹³. Ca urmare, a crescut ritmul de înființare a gospodăriilor colective, autoritățile locale abandonând „liberal consimțământ” al sătenilor¹⁴.

Colectivizarea a fost pregătită prin crearea „stațiunilor de mașini și tractoare” S.M.T. și a întovărășirilor, pentru a-i obișnui pe țărani cu munca în colectiv și a facilita cultivarea pe mari suprafețe, schemă specifică țărilor aflate sub tutela Moscovei¹⁵. Liderul comunist Gheorghe Gheorghiu-Dej susținea ideea „de a promova la început întovărășirile ca o treaptă spre colectivizare”¹⁶. Campania de colectivizare a agriculturii în România a fost însoțită de o intensă propagandă. P.M.R. avea în vedere munca politică, politica fiscală, propaganda și agitația¹⁷. Pentru convingerea populației, „propaganda și-a mobilizat forțele iar justiția a găsit mijloace de constrângere”¹⁸. Cu toate eforturile depuse, comuniștii nu au reușit să convingă țărănimea că renunțând la pământ, unelte și animale, va cunoaște peste noapte o viață de belșug¹⁹. Era greu s-o convingă, deoarece aceasta era atașată de proprietatea privată²⁰. Ca urmare, în cele mai multe cazuri, adeziunea la colectivizare a fost obținută prin constrângere²¹ și prin măsuri de coerciție pe scară largă,²² fără de care nici n-ar fi fost posibilă²³. Cei ce se opuneau erau acuzați de „uneltire împotriva orânduirii sociale” și li se aplica art. 209, pct. 2, litera „a” din Codul penal, fiind pasibili cu închisoare de la 3-10 ani²⁴.

Colectivizarea s-a desfășurat lent din cauza rezistenței țăranilor. Potrivit datelor oficiale, la nivelul țării, peste 80 000 de țărani au fost arestați, 30 000 fiind judecați în procese publice. De asemenea, au fost dislocate 439 familii în anul 1949 și alte 94 în 1950²⁵. S-au înregistrat multe abuzuri, recunoscute de autoritățile comuniste în

¹⁰ Cătănuș, Roske, 2004: 48, vezi și Giurescu, 2007: 518.

¹¹ Apostol Stan, „Teroare și rezistență în România democrației populare” în Rusan (editor), 1999: 17.

¹² Kligman, Verdery, 2015:115.

¹³ *Ibidem*:136.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ Mîlza, Berstein, 1998: 94.

¹⁶ Betea, 1997:112, vezi și Apostol, 2011: 128.

¹⁷ Giurescu, 2015: 118.

¹⁸ Roske, 1995, nr. 2: 129.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ Tismăneanu, 2005:146.

²¹ Roske, 1996, nr.1:123.

²² Deletant, 1997: 69.

²³ Kligman, Verdery, 2015:391.

²⁴ Roske, 1996, nr. 1: 123.

²⁵ Gură-Ionescu, 2010: 83.

anul 1950. Alexandru Bârlădeanu, unul din fruntașii comuniști declara că Gheorghe Gheorghiu-Dej „i-a criticat pe Ana Pauker și pe Vasile Luca pentru presiunile pe care le-au făcut asupra țăranilor de a intra în colectiv, pentru cei 80 000 de țărani ce-au fost închiși pentru că refuzau să semneze cererile de intrare în colectiv”²⁶.

„Cumplita colectivizare” a fost declarată încheiată în anul 1962²⁷.

Contextul administrativ și politic în județul Dâmbovița

La începutul perioadei postbelice, județul Dâmbovița avea o suprafață agricolă de 344 000 ha din care 31 341 aparțineau moșierilor cu peste 100 ha, 5 120 celor care dețineau terenuri între 50-100 ha și 307 539 reprezentau gospodăriile cu până la 50 ha²⁸. Se cultivau îndeosebi porumb, grâu și ovăz, iar în zona de deal, ocupația principală era pomicultura. În anul 1948, județul cuprindea 3 așezări urbane (Târgoviște, Pucioasa, Găești) și 162 de comune cu 384 de sate, structurate în 10 plăși: Bilciurești, Fieni, Ghergani, Găești, Matei Voievod, Pucioasa, Târgoviște, Titu, Valea Mare, Voinești. Populația număra 409 272 locuitori, din care aproximativ 80% locuiau la sate iar 40% erau analfabeți²⁹.

În județ, regimul comunist s-a consolidat prin victoria obținută în alegerile parlamentare din 28 martie 1948. Astfel, din 177 440 voturi exprimate, Frontului Democrației Populare (F.D.P.) care grupa forțele procomuniste dâmbovițene (Partidul Muncitoresc Român, Frontul Plugarilor, Partidul Național Popular) i-au revenit 171 757 de voturi³⁰ (peste 97%) și se situa peste media pe țară a F.D.P. care era de 93,2%³¹. Poziția „dominantă” a forțelor procomuniste se exprima și prin faptul că aveau primari în 158 din cele 162 de comune din județ³². În plan politic, un fapt important cu consecințe privind colectivizarea l-a reprezentat înlocuirea, în aprilie 1949, pe baza Legii 17/1949, a aparatului administrativ al Prefecturii cu Comitetul Provizoriu Județean. Acesta controla și coordona întreaga activitate din județ și avea în obiectiv pregătirea alegerilor pentru Sfaturile Populare (ce se vor organiza pe 3 decembrie 1950)³³. La nivel de orașe, plăși și comune, prin decizii ale Comitetului Provizoriu Județean au fost instalate Comitete provizorii locale care puneau în aplicare circularele primite de la județ.

Circularele vizau pregătirea „terenului” pentru trecerea la proprietatea de tip socialist în agricultură: organizarea în bune condiții a campaniei agricole, colectarea produselor, distribuirea clădirilor și a bunurilor din exproprierea conacelor, măsuri concrete de „limitare a puterii chiaburimii” și de „distrugere a exploatatorilor” ș.a.³⁴ Pe baza *Rezoluției C.C. al P.M.R.* din 3-5 martie 1949, Comitetul județean al P.M.R. a elaborat un plan de muncă în care erau precizate măsuri concrete privind agricultura,

²⁶ Betea, 1997: 112.

²⁷ Neagoe, 2007: 311.

²⁸ Oproiu, Stoicescu, 1983: 27.

²⁹ Curculescu, Oproiu, 2017: 29.

³⁰ „Chemarea”, IV, nr. 83 din 30 martie 1948, p. 1.

³¹ Giurescu, 2007: 505.

³² DJDBAN-PJ: dosar 32/1948, f. 3.

³³ Pârvan, State, 2008: 72.

³⁴ DJDBAN-PJ: dosar 41/1949, f. 85.

crearea de asocieri, dezvoltarea S.M.T.-urilor, „lupta necruțătoare împotriva chiaburii prin îngrădirea ei” ș.a. Planul trebuia prelucrat în organizațiile P.M.R. din județ³⁵.

În județul Dâmbovița, la fel ca și în alte zone, colectivizarea a început lent, în ciuda efortului depus de autoritățile comuniste și de președintele Comitetului Provizoriu Județean, Damian Ionescu. Acest fapt avea mai multe explicații. Pe de o parte, localitățile trebuiau alese cu grijă, căci se ținea cont de numărul de locuitori și de calitatea pământului, obiectivul fiind obținerea în G.A.C. a unor producții mari, motivante pentru lumea satelor. Pe de altă parte, „mecanismul” înființării unei asemenea organizații era anevoios. Astfel, în anul 1949, Comisia Agrară stabilea la nivel central numărul de G.A.C.-uri care trebuiau înființate în teritoriu, iar propunerile de localități le făcea Comitetul local de inițiativă, ele urmând apoi să fie aprobate de Comisia (din 1950 Secția) Agrară și de Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român. Tocmai din cauza acestui „mecanism”, în vara anului 1950, tactica s-a schimbat în sensul că „validarea” înființării G.A.C.-urilor trecea în seama Comitetelor județene ale Partidului Muncitoresc Român. Ca urmare, colectivizarea începe să capete un caracter de impunere³⁶, stârnind rezistența unui mare număr de țărani. Era o situație specifică la nivel de țară, căci „țăranii români aveau puține experiențe pentru formele colective de practicare a agriculturii”³⁷.

În cursul anului 1949 s-a înființat în județul Dâmbovița, pe 14 august, o singură Gospodărie Agricolă Colectivă (G.A.C.), cea din comuna Văcărești cu numele de „Victoria socialismului”³⁸. De menționat că la nivel național, în iulie 1949 se inaugureră primele cinci „colective” în județele Sibiu, Vaslui, Arad, Cluj³⁹, la final de an înregistrându-se 56 de G.A.C.-uri cu 14 692 ha și 4 085 de gospodării țărănești⁴⁰. Acestea erau formate, preponderent, din țărani cei mai nevoiași⁴¹. În anul 1950 s-au mai constituit în județul Dâmbovița nouă G.A.C.-uri: la Băleni Români, Jugureni, Mircea Vodă, Colacu, Uliești, Slobozia, Cocoș, Cuparu, Mogoșani⁴². Cu un total de zece „colective”, județul Dâmbovița se plasa pe un loc modest la nivelul țării, unde la finele anului 1950 se înregistrau 1 025 de G.A.C.-uri cu 67 719 familii și 227 719 ha⁴³. Consultând documentele de arhivă și presa timpului, aflăm metodele folosite de autoritățile comuniste din județul Dâmbovița pentru începerea colectivizării. Aceste metode se aseamănă cu cele din alte județe⁴⁴, și se pot grupa în două categorii:

1. Acțiuni propagandistice pentru a convinge populația prin multiple forme: înființarea întovărășirilor agricole și a G.A.S.-urilor, campania de presă a ziarelor locale de orientare comunistă „Chemarea” (ziar apărut în noiembrie 1944) și „Uzina și ogorul”

³⁵ DJDBAN-PJ: dosar 16/1949, f. 5.

³⁶ Cătănuș, Roske, 2004: 19.

³⁷ Kligman, Verdery, 2015: 282.

³⁸ „Uzina și ogorul”, II, nr. 32 din 19 iunie 1950, nr. 34 din 3 iulie 1950, nr. 36 din 18 iulie 1950, nr. 43 din 4 septembrie 1950.

³⁹ Giurescu, 2007: 518.

⁴⁰ Tănase, 1998: 77.

⁴¹ Robert Levy, „Primul val al colectivizării: politici centrale și implementare regională”, în Dobrinu, Iordachi (editori), 2005: 69.

⁴² „Uzina și ogorul”, II, nr. 43 din 4 septembrie 1950.

⁴³ Tănase, 1998: 77.

⁴⁴ Kligman, Verdery, 2015: 300.

(apărut în noiembrie 1949), acțiuni culturale, promovarea „modelului” sovietic în agricultură, rolul factorilor politici (Comitetele provizorii, împuterniciții statului, agitatorii), inițiativele Asociației Române pentru Strângerea Legăturilor cu Uniunea Sovietică (A.R.L.U.S.) și ale Uniunii Femeilor Democratice din România (U.F.D.R.), popularizarea realizărilor de la sate, promovarea „modelului” dâmbovițean în agricultură odată cu constituirea G.A.C. Văcărești (14 august 1949). În viziunea comuniștilor, campania de lămurire a țăranilor săraci și mijlocași despre avantajele colectivizării trebuia să meargă „mână în mână” cu campania de denigrare a chiaburilor⁴⁵. Erau considerați chiaburi cei cu peste 10 ha teren agricol, mijlocași cei ce dețineau între 3-10 ha și săraci cei cu până la 3 ha⁴⁶. Pentru anii de început, au fost preponderente acțiunile propagandistice, astfel că articolul de față se „focalizează” pe aceste aspecte.

2. Măsuri punitive, de blamare și intimidare a adversarilor colectivizării prin modalități diverse: întocmirea de către Securitate a tabelelor cu suspecți și a notelor de urmărire, arestări și condamnări, excluderi din P.M.R. și Frontul Plugarilor a celor „necorespunzători” în urma verificării din anii 1948-1950, supravegherea potențialilor adversari, acțiuni de forță împotriva chiaburilor (confiscări de recolte, de locuințe) și umilirea acestora prin articole defăimătoare și prin incitarea populației sărace etc., realități întâlnite și în alte zone ale țării⁴⁷. Măsurile represive, de intimidare și forță luate de autorități, precum și rezistența populației față de colectivizare se vor înăspri în perioada următoare. Aceste măsuri punitive, aflate în spatele propagandei comuniste, precum și formele de împotrivire a țăranimii dâmbovițene față de colectivizare, vor forma subiectul unui alt articol.

La nivelul țării, inclusiv în Dâmbovița, decizia de colectivizare era o „atitudine temerară” deoarece P.M.R. venea în contradicție cu circa 75% din populație⁴⁸. Liderii comuniști aveau suficiente dovezi despre ostilitatea țăranilor față de colectivizare și de aceea, la început au „pedalat” pe atitudinea de convingere⁴⁹. Strategia P.M.R. în acțiunea de colectivizare, folosită în Dâmbovița și în celelalte județe era abilă: „Ne sprijinim pe țăranimea săracă, întărim alianța cu țăranimea mijlocașă și purtăm război fără cruțare împotriva chiaburimii”⁵⁰. Chiaburii erau considerați „dușmanul de clasă”⁵¹.

Rolul propagandistic al întovărășirilor agricole și al Gospodăriilor Agricole de Stat

Începutul colectivizării în județul Dâmbovița a fost pregătit prin organizarea unor variate acțiuni de propagandă care vizau mai multe obiective, în conformitate cu *Rezoluția C.C. al P.M.R. din 3-5 martie 1949: educarea țăranilor săraci și mijlocași*

⁴⁵ Eugen Negrici, „Rolul literaturii în campania de colectivizare”, în Dobrinu, Iordachi (editori), 2005: 158.

⁴⁶ Giurescu, 2013: 74.

⁴⁷ Cătănuș, Roske, 2004: 49, vezi și Octavian Roske, „<Pășim cu încredere pe calea arătată de partid>: de la persuasiune la constrângere în campania de colectivizare”, în Dobrinu, Iordachi (coordonatori), 2017: 129.

⁴⁸ Apostol Stan, „Teroare și rezistență în România democrației populare”, în Rusan (editor), 1999: 16.

⁴⁹ Dumitru Șandru, „Colectivizarea agriculturii și problema agrară: repere social-politice”, în Dobrinu, Iordachi (editori), 2005: 52.

⁵⁰ Dumitru Șandru, „Colectivizarea agriculturii și problema agrară: repere social-politice”, în Dobrinu, Iordachi (editori), 2005: 53.

⁵¹ Dumitru Lăcătușu, „Construcția <chiaburului> în timpul colectivizării din România comunistă”, în Dobrinu, Iordachi (coordonatori), 2017: 78.

„în spiritul luptei pentru consolidarea alianței muncitoare cu țărănimea muncitoare, sub conducerea clasei muncitoare în frunte cu P.M.R.,” canalizarea nemulțumirii împotriva chiaburilor „exploatare odioși și violenți ai țărânimii muncitoare”, cultivarea urei de clasă împotriva „elementelor capitaliste de la sate”, convingerea „fiecărui țaran sărac sau mijlocăș că singura cale pentru a scăpa de exploatare, mizerie și stare culturală înapoiată este trecerea pe calea reconstrucției socialiste a agriculturii” (punctele 11 și 13 din Rezoluție)⁵². Autoritățile comuniste dâmbovițene aveau în atenție ca începutul colectivizării să fie convingător, prin înființarea unor prime gospodării colective model de la care – conform *Rezoluției C.C. al P.M.R. din 3-5 martie 1949* – „țărâanii săraci și mijlocășii neorganizați în astfel de gospodării să învețe ce este o Gospodărie Agricolă Colectivă și să se convingă cu ochii lor de avantajele acestei forme superioare de cooperativă de producție agricolă” (punctul 9)⁵³. Propaganda pentru atragerea țăranilor la noua formă de organizare a agriculturii a cunoscut o paletă largă de modalități: prezentarea avantajelor oferite de întovărășirile agricole și de G.A.S., acțiuni de propagandă politică și culturală, promovarea „modelului” sovietic. Un argument convingător trebuiau să-l reprezinte organizarea și rezultatele întovărășirilor agricole, fapt subliniat de Gheorghe Gheorghiu-Dej în calitate de prim-secretar al P.M.R.⁵⁴. Acestea, ca forme de asociere a țăranilor pentru a-și munci pământul cu tractoarele S.M.T., puteau contribui la „fisurarea” ideii de proprietate individuală. Gheorghe Apostol, unul din liderii P.M.R., afirma că în anul 1949, la nivel de țară „se trece masiv la întovărășiri”⁵⁵.

În Dâmbovița, ziarul „Chemarea” a început o intensă campanie de lămurire a țăranilor, prin articole și prin exemple preluate din U.R.S.S., despre avantajele oferite de întovărășiri. În diverse localități aveau loc spectacole prezentate de formațiile artistice ale Garnizoanei Târgoviște pentru a atrage sătenii, urmate de expuneri în care se vorbea despre „avantajele folosirii în asociație a mașinilor agricole prin stațiile Statului”⁵⁶. Un important rol propagandistic îl aveau caravanele de utemiști de la Uzina Metalurgică din Târgoviște care, deplasându-se în satele din județ pentru repararea uneltelor agricole le arătau avantajele lucrării pământului cu tractoarele⁵⁷.

În acest context, în martie 1949 s-a format în comuna Dobra prima întovărășire agricolă din județ, cu un număr de 160 de țărani și 230 de hectare⁵⁸. În lunile următoare numărul a urcat, ajungând în septembrie 1949 la 70 de întovărășiri în 64 de comune (în comunele mari existau mai multe întovărășiri), extinzându-se treptat și în zonele de deal din nordul județului⁵⁹. Pentru ca aceste forme de asociere să fie convingătoare, autoritățile județene și locale, prin Comitetele provizorii, se îngrijeau de respectarea înțelegerilor încheiate între întovărășiri și S.M.T. privind lucrările agricole. În acest scop, aveau în atenție cazarea și hrana tractoriștilor, asigurarea combustibilului necesar, mobilizarea țăranilor pentru buna funcționare a ariilor⁶⁰.

⁵² „Chemarea”, V, nr. 147 din 26 martie 1949, p. 4, vezi și Gheorghiu-Dej, 1956: 241.

⁵³ *Ibidem*.

⁵⁴ Apostol, 2011:126.

⁵⁵ *Ibidem*: 128.

⁵⁶ „Chemarea”, V, nr. 138 din 29 martie 1949, p. 4.

⁵⁷ *Ibidem*, nr. 141 din 18 aprilie 1949, p. 1.

⁵⁸ *Ibidem*, nr. 138 din 29 martie 1949, p. 4.

⁵⁹ „Uzina și ogorul”, II, nr. 12 din 30 ianuarie 1950, p. 1.

⁶⁰ „Chemarea”, V, nr. 160 din 1 septembrie 1949, p. 1.

Odată constituite, întovărășirile erau prezentate de presa comunistă ca experiențe de succes, fiind date exemple din diverse localități referitoare la depășirea planului de ogorare, desțelenirea unor terenuri, arături de calitate. În ziarul „Uzina și ogorul” apăreau opinii laudative ale țăranilor din diverse comune: „Suntem convinși de superioritatea lucrării pământului cu mijloace mecanizate și pe mari întinderi” (comuna Cornășel)⁶¹, „încet dar sigur, țăranimea muncitoare iese din întunericul în care a fost ținută de regimurile burghezo-moșierești și pășește pe drumul nou pe care o călăuzește hotărât P.M.R.” (comuna „Tudor Vladimirescu”)⁶². De asemenea, erau publicate scrisori de mulțumire ale unor țărani care se doreau a fi un îndemn la asociere pentru cei care aveau rezerve față de întovărășirile agricole. Astfel, I. Gheorghe din Costești-Deal, plasa Titu, scria pe 1 mai 1949 într-un stil laudativ și justițiar: „Prin S.M.T., Partidul și guvernul ne aduce (!) foloasele unei culturi bogate. Noi știm că lucrarea pământului cu mijloace mecanizate aduce o recoltă bună, scăpându-ne în același timp pe noi, plugarii săraci și mijlocași de a mai cere unelte de la chiaburii hrăpăreți”⁶³. Cum era obiceiul timpului, scrisoarea se încheia cu un angajament care, în fapt, exprima susținerea întovărășirilor agricole:

„Ne luăm angajamentul de a duce muncă de lămurire pentru toți plugarii săraci și mijlocași pentru a le arăta foloasele obținute de noi prin lucrarea pământului cu tractoarele, pentru a mări în acest fel tovarășia noastră. Vom veghea tot timpul la uneltirile dușmanilor noștri, chiaburii nesățioși, demascând uneltirile lor criminale împotriva poporului muncitor [...]. Trăiască P.M.R. care ne conduce spre construirea socialismului în țara noastră”⁶⁴.

Campania de atragere a țăranilor la întovărășiri a continuat cu insistență, fiind susținută de organele locale comuniste, de agitatorii de partid, de salariații S.M.T., de presă. În martie 1950, când se împlinea un an de la constituirea primei întovărășiri agricole în județ, ziarul „Uzina și ogorul” publica o serie de articole în care sublinia că „urmând îndemnul Partidului, tot mai mulți țărani săraci și mijlocași se întovărășesc pentru a lucra pământul cu mașinile S.M.T.”⁶⁵. Același ziar informa cititorii că în februarie-martie 1950 s-au constituit 40 de întovărășiri în 17 comune, însumând 3 560 de țărani cu un total de 1 507 hectare. Erau date exemple: Produlești – cu 860 de țărani și 446 ha (5 întovărășiri), Sălcuța – 235 țărani cu 188 ha, Mogoșani – 174 de țărani cu 141 ha (2 asociații), etc.⁶⁶ Pasul mult așteptat de autoritățile comuniste, de trecere de la întovărășiri la G.A.C. s-a făcut în anul 1950 în nouă comune: Băleni Români, Jugureni, Mircea Vodă, Colacu, Uliești, Slobozia, Cocoș, Cuparu, Mogoșani⁶⁷.

Ideea de colectivizare era susținută și prin modul de organizare din cadrul Gospodăriilor Agricole de Stat, înființate în cursul anului 1949 la Perșinari, Costești, Răzvadul de Sus⁶⁸. Presa comunistă lăuda G.A.S.-urile., subliniind că se aplicau metode

⁶¹ „Uzina și ogorul”, II, nr. 24 din 23 aprilie 1950, p. 3.

⁶² *Ibidem*, I, nr. 7 din 21 decembrie 1949, p. 6.

⁶³ „Chemarea”, V, nr. 150 din 1 mai 1949, p. 2.

⁶⁴ *Ibidem*.

⁶⁵ „Uzina și ogorul”, II, nr. 17 din 6 martie 1950, p.2.

⁶⁶ *Ibidem*.

⁶⁷ *Ibidem*, nr. 43 din 4 septembrie 1950, p. 1.

⁶⁸ „Chemarea”, V, nr. 156 din 1 august 1949, p. 1.

moderne în agricultură și că „aici se muncește cu râvnă și se folosește experiența U.R.S.S.”⁶⁹. Se cultiva ideea că „G.A.S. este un puternic instrument de construire a socialismului”⁷⁰. După o intensă propagandă s-a ajuns ca în anul 1950 să existe opt G.A.S.-uri din care se detașau prin rezultate G.A.S. Costești Vale și Perșinari, în vreme ce celelalte aveau dificultăți de organizare și eficiență: Bălteni, Petrești, Bilciurești, Lăicăi, Răzvadul de Sus. Doicești⁷¹. Diverse aspecte privind activitatea din G.A.S.-uri erau discutate în ședințele periodice ale conducerii județene a P.M.R., căutându-se soluții pentru eficientizarea activității, pregătirii cadrelor necesare și punerea în practică a recomandărilor Ministerului Agriculturii⁷². Presa comunistă prezenta „partea frumoasă” a lucrurilor. Astfel, pentru a evidenția experiența pozitivă în urma înființării G.A.S.-urilor, erau reliefate diverse aspecte cu rol propagandistic: îndeplinirea planului agricol propus (Bilciurești), chemarea la întrecere între G.A.S. (Perșinari), organizarea eficientă (Costești Vale)⁷³.

Aspecte ale propagandei politice

La nivelul țării, activitatea de propagandă era coordonată de Secția de agitație și propagandă de pe lângă Comitetul Central al P.M.R.⁷⁴. În Dâmbovița, acțiunile propagandistice pentru atragerea țărănimii în G.A.C. erau coordonate de Comitetul Județean P.M.R. care avea în structurile de conducere pe Traian Muntean – secretar, Tănase Stan – membru în Biroul Județean și secretar adjunct cu sectorul țărănesc, Ilie Tomescu – secretarul Secțiunii de Agitație și Propagandă, Predescu Constantin – responsabil Secțiunea organizatorică⁷⁵. De asemenea, un rol important îl avea Comitetul Provizoriu Județean, instalat la 10 aprilie 1949 sub președenția lui Damian Ionescu. Aflat la Târgoviște cu ocazia instalării acestui comitet, Constantin Pârvulescu – membru al C.C. al P.M.R. declara că în România „aparatură de stat a trecut efectiv în mâna poporului muncitor”⁷⁶. La nivelul satelor și comunelor, propaganda politică era desfășurată de Comitetele locale ale P.M.R. și de Comitetele provizorii rurale, instalate în iulie 1949. Prin înființarea acestor comitete provizorii rurale – scria ziarul „Chemarea” din 18 iulie 1949 – „s-a făcut trecerea de la organizarea administrativă moștenită de la regimurile burghezo-moșierești la organizarea superioară, într-adevăr democratică, în care poporul își alege la conducerea treburilor obștești pe cei mai buni fii”⁷⁷. În viziunea presei comuniste, acestea aveau un rol major în transformarea socialistă a agriculturii și în „demascarea” chiaburimii: „Ele trebuie să devină cele mai puternice pârghii în lupta pentru îngrădirea agriculturii chiaburimii și pregătirea condițiilor desființării treptate a exploatării omului de către om, pentru transformarea socialistă a agriculturii”⁷⁸. În cadrul propagandei comuniste, afirmația privind exploa-

⁶⁹ *Ibidem*, nr. 147 din 30 mai 1949, p. 1.

⁷⁰ Zimbrea, 1949:3.

⁷¹ DJDBAN-PCR: dosar 44/1950, f. 5.

⁷² *Ibidem*, dosar 16/1949, f. 41.

⁷³ „Din lumea satelor”, în „Uzina și ogorul”, II, nr. 12 din 30 ianuarie 1950, p. 3.

⁷⁴ *Ibidem*, dosar 16/1949, f. 200.

⁷⁵ DJDBAN-PCR: dosar 19/1949, f. 71.

⁷⁶ „Chemarea”, V, nr. 141 din 18 aprilie 1949, p. 1.

⁷⁷ *Ibidem*, nr. 154 din 18 iulie 1949, p. 1.

⁷⁸ *Ibidem*, nr. 141 din 18 aprilie 1949, p. 1.

tarea țărănimii sărace și mijlocașe de către chiaburi „a fost repetată până la saturație”⁷⁹. Membri familiilor înstărite erau caracterizați ca fiind „exploatatori” iar autoritățile comuniste căutau să ațâțe lupta de clasă a celor săraci împotriva celorlați săteni mai înstăriți⁸⁰. Ca urmare, apărea un climat de tensiune „prin dezbinare și asmuțirea țăranilor săraci, îndeosebi împotriva chiaburilor”⁸¹.

În Dâmbovița, pe baza recomandărilor Comitetului Central al P.M.R., autoritățile județene elaborau planuri de muncă pe trei luni și făceau bilanțuri periodice, una din problemele la zi fiind situația din agricultură⁸². Era pusă în practică politica P.M.R., urmărindu-se diverse aspecte: *Rezoluția din 3-5 martie 1949* privind agricultura, *Planul de Stat (1949,1950)*, colectarea de produse cu scopul „de a lovi în chiaburime”, verificarea membrilor de partid ș.a.⁸³. Un rol important îl avea Comisia țărănească județeană, coordonată de Tănase Ion care prezenta periodic informări privind realitățile din agricultura dâmbovițeană⁸⁴. Lunar se țineau la Târgoviște ședințe cu conducerile din C.A.P.-uri și S.M.T.-uri, unde se analiza situația la zi și se făceau recomandări punctuale⁸⁵. Pentru intensificarea propagandei politice și atragerea țărănimii au fost numiți responsabili cu colectivizarea la nivelul plășilor, care prezentau periodic analize ale realităților din teritoriu⁸⁶. Se realizau sinteze periodice privind posibilitatea înființării altor G.A.C.-uri, fiind luate în discuție aspecte diverse: terenul, inventarul viu (vite) sau mort (căruțe, unelte agricole etc.), starea de spirit a populației, structura socială, influența P.N.L și P.N.Ț., etc.⁸⁷

În articolul intitulat „Comitetele provizorii comunale trebuie să pornească neîntârziat la muncă”, publicat în ziarul „Chemarea” din 18 iulie 1949 de Damian Ionescu-președintele Comitetului Provizoriu Județean, se atrăgea atenția că trebuia intensificată propaganda de atragere a țărănimii în G.A.C., folosind în acest scop sprijinul dat de organizațiile de masă și de tineret. El preciza:

„Sarcina cea mai de frunte a comitetelor este aceea de a convinge țărănimea săracă și mijlocașă că nu poate scăpa de necazuri, sărăcie și chiaburi decât prin transformarea socialistă a agriculturii, prin crearea gospodăriilor colective. Cu ajutorul neprecupețit al P.M.R., sprijinindu-se pe organizațiile de masă și tineret, comitetele provizorii să pășească cu încredere la înfăptuirile pe care poporul muncitor le așteaptă de la ele”⁸⁸.

Pe baza Regulamentului de funcționare, comitetele provizorii județene, orășenești și comunale aveau atribuții specifice regimului politic pe care-l reprezentau: „întărirea vigilenței maselor față de uneltirile dușmanilor R.P.R.” (art.3-d); „organizarea și îndrumarea activității economice de interes local pentru sporirea bunurilor comune ale

⁷⁹ Giurescu, 2013 :75.

⁸⁰ Kligman, Verdery, 2015: 28.

⁸¹ Apostol Stan, „Teroare și rezistență în România democrației populare”, în Rusan (editor), 1999: 16.

⁸² DJDBAN-PCR: dosar 39/1950, f. 3.

⁸³ *Ibidem*, dosar 16/1949, f. 3; 39/1950. f.3;44/1950, f. 12.

⁸⁴ *Ibidem*, dosar 16/1949, f. 27.

⁸⁵ *Ibidem*, dosar 19/1949, f. 71, vezi și dosar 44/1950, f. 16.

⁸⁶ *Ibidem*, dosar 44/1950, f. 22.

⁸⁷ *Ibidem*: 131.

⁸⁸ Ionescu, 1949: 1.

poporului și apărarea acestora împotriva dușmanilor R.P.R.” (art.3-f)⁸⁹. Înfăptuirea colectivizării prin acțiuni propagandistice presupunea crearea unui aparat birocratic enorm⁹⁰. Era nevoie de activiști care să cuture satele și să devină „apostolii” colectivizării. În Dâmbovița, această realitate era presantă și pentru rezolvarea ei, în concordanță cu recomandările Comitetului Central al P.M.R., conducerea județeană a P.M.R. a luat măsuri diverse: a înființat Școala țărănească unde erau pregătite serii de țărani săraci și mijlocași, absolvenții urmând să ocupe funcții politice la nivel de comună sau plasă, se făceau cursuri de instruire cu activul de la sate, se pregăteau serii de agitatori, se organizau cercuri de lectură și cercuri pentru studierea istoriei Partidului Comunist, erau încurajate cursurile serale țărănești. Spre exemplu, în martie 1950 existau la nivel de județ 177 de cercuri de lectură cu 5 007 membri, 43 de cursuri serale cu 1 921 de participanți, 200 de grupe de citit constituite pe lângă Căminele culturale, 34 de cercuri unde se studia istoria Partidului Comunist, s-au realizat la tipografie 10 500 de lozinci „cu rol mobilizator”, etc.⁹¹. Este important de precizat că organizația județeană a P.M.R., în iulie 1949 număra 14 223 membri din care 5 511 (38%) erau țărani, cei mai mulți (4 815) provenind din rândul săracilor și al mijlocașilor. Existau la nivel de județ 394 de organizații de bază ale P.M.R., din care 203 (peste 50%) la sate⁹². Pentru a cunoaște și a impulsiona colectivizarea agriculturii din județ, la Târgoviște veneau trimiși ai Comitetului Central al P.M.R. care făceau recomandări cu caracter obligatoriu. Politica P.M.R. de atragere a țăranilor în G.A.C. era dusă până în cele mai îndepărtate sate de împuternicitul sătesc, numit de Comitetul provizoriu „ca reprezentant al organului local al Puterii de Stat.” El avea atribuții mari în direcția colectivizării agriculturii:

„Lămurește țăranimea muncitoare despre foloasele pe care le aduce producției agricole întrebuițarea tractoarelor și a altor mașini agricole, mobilizează pentru munca câmpului în întovărășiri cu ajutorul S.M.T. și o îndrumă pentru folosirea uneltelor agricole de la centrele de mașini agricole. Popularizează în rândurile țăranimii muncitoare rezultatele obținute de către colhozurile din U.R.S.S. și o îndrumază potrivit dispozițiilor organelor superioare pentru întovărășirea în gospodăriile agricole colective”⁹³.

Respectând disciplina de partid, împuternicitul se îngrijea de îndeplinirea în satul său a hotărârilor Comitetului provizoriu, urmărea modul în care se făcea propaganda pentru atragerea țăranilor la „colectivă”, făcea propuneri către autoritățile județene pentru înființarea unei noi gospodării colective⁹⁴. Un alt factor important în propaganda politică de atragere a țăranilor în G.A.C. erau agitatorii, cei care pe de o parte căutau să-i convingă pe săteni despre avantajele comasării terenurilor, iar pe de altă parte îi „demascau pe chiaburi”. Într-o sinteză făcută de P.M.R.-Dâmbovița se preciza că agitatorii „trebuie să țină permanent trează vigilența de clasă împotriva dușmanilor – chiaburii – căci autoliniștirea este cea mai periculoasă atitudine pe care

⁸⁹ DJDBAN-PJ: dosar 9/1950, f. 30.

⁹⁰ Kligman, Verdery, 2015: 76.

⁹¹ DJDBAN-PCR: dosar 40/1950, f. 30.

⁹² DJDBAN-PCR: dosar 40/1950, f. 31.

⁹³ *Ibidem*, dosar 9/1950, f. 30.

⁹⁴ *Ibidem*, dosar 44/1950, f. 22.

o putem adopta”⁹⁵. Presa dădea exemplul agitatorilor de la G.A.C. „Victoria socialistului” din comuna Văcărești, unde aceștia au demascată în fața comunei pe chiaburi, „arătând cum și de unde au acumulat aceștia averile”⁹⁶. Misiunea esențială a acestor activiști era lămurirea țăranilor prin munca de la om la om, în legătură cu avantajele comasării terenurilor și a „superiorității lucrului făcut cu tractoarele pe mari întinderi de pământ”⁹⁷. Propaganda politică își găsea un sprijin în presa comunistă locală („Chemarea”, „Uzina și ogorul”) sau centrală („Scânteia”, „Scânteia satelor”), presa scrisă fiind considerată de P.M.R. „un instrument de afirmare a ideologiei și de reeducare a masei”⁹⁸.

Aici erau publicate articole-sinteză despre transformările din agricultură, opinii ale țăranilor, acțiunile de modernizare inițiate de P.M.R., noile legi și decrete din anii 1949-1950, realizările din G.A.S.-uri și întovărășiri, constituirea primului G.A.C. la Văcărești pe 14 august 1949, lămuriri privind avantajele muncii în „colectivă”, cum se făcea retribuirea muncii, ce însemna norma de muncă, opinii ale liderilor comuniști județeni, critici la adresa chiaburilor ș.a. Comentând laudativ noua Lege a impozitului agricol apărută în iulie 1949, ziarul „Chemarea” considera că aceasta „asigură păturilor țărănești condițiuni mai ușoare de trai, reparând nedreptățile guvernelor reacționare burghezo-moșierești din trecut și ea netezește drumul spre transformarea socialistă a agriculturii”⁹⁹. Pentru a reliefa importanța acestei legi, în ziar erau publicate scrisori laudative ale țăranilor. Astfel, în scrisoarea din 12 iulie 1949 trimisă de țăranii A. Radu și D. Gheorghe din Răcari erau aduse mulțumiri P.M.R. pentru că legea lovea în chiaburi și-i apăra pe săraci. Conținutul era redactat în cel mai pur stil propagandistic comunist:

„Noi țăranii săraci și mijlocași mulțumim partidului și guvernului pentru noua lege și îi asigurăm că vom munci din răspuțeri pentru a ajuta la îndeplinirea Planului de Stat în agricultură. Vestea că Partidul a făcut ca să fie votată o nouă lege a impozitelor s-a răspândit ca fulgerul în comuna noastră. [...]. Noua lege făcută de partid apără pe țăranii săraci, pe care îi scutește în unele cazuri de impozite, ușurează ca niciodată mijlocașii, micșorându-le sumele de plată. Este foarte drept ca greul să apese pe chiaburi care niciodată nu au avut milă de popor”¹⁰⁰.

Inaugurarea primei G.A.C. din județ, pe 14 august 1949 în comuna Văcărești, a prilejuit o amplă campanie de presă. Pe prima pagină a ziarului „Chemarea” era scris cu majuscule anunțul despre acest eveniment. Erau prezenți invitați și delegați de la „centru”, de la județ, delegații de muncitori din Târgoviște. De menționat că la inaugurare a participat Constantin Sandu din partea Comitetului Central al P.M.R. care, într-o retorică tipic comunistă sublinia „importanța istorică a înființării G.A.C. în țara noastră.” Autoritățile dâmbovițene doreau să facă din această primă G.A.C. un model la nivel județean și un titlu de mândrie la nivel național, căci se afla printre

⁹⁵ „Uzina și ogorul”, I, nr. 5 din 4 decembrie 1949, p. 3.

⁹⁶ *Ibidem*.

⁹⁷ *Ibidem*.

⁹⁸ Stoica Stan, „Rolul rezervat presei scrise în aparatul de propagandă pentru colectivizarea agriculturii (perioada 1949-1950)”, în Rusan (editor), 1999: 667.

⁹⁹ „Chemarea”, V, nr. 144 din 18 iulie 1949, p. 1.

¹⁰⁰ „Chemarea”, V, nr. 144 din 18 iulie 1949, p. 1.

primele din țară după cele din Sibiu, Vaslui, Arad, Cluj¹⁰¹. De altfel, pentru ca aceste G.A.C.-uri să fie cât mai convingătoare privind eficiența economică, în primii doi ani au fost scutite de impozite iar recolta s-a distribuit țăranilor înscriși, în funcție de munca prestată¹⁰².

În ziarul „Chemarea” exista rubrica „De vorbă cu corespondenții” unde erau date răspunsuri celor care adresau diverse întrebări sau trimiteau comentarii despre noile transformări din satele dâmbovițene. Linia generală a acestei rubrici era îndemnul la vigilență față de chiaburi și organizarea țăranilor în G.A.C. Pentru ca răspunsurile să fie convingătoare, erau presărate cu citate din *Rezoluția P.M.R. din 3-5 martie 1949*. Spre exemplu, răspunzându-i Matildei C. din Pietroșița, ziarul din 12 septembrie 1949 atrăgea atenția că la sate, pe parcurs ce aveau loc transformări socialiste, lupta de clasă se ascutea: „Chiaburimea nu a fost lichidată, ci se duce lupta pentru îngrădirea tendințelor ei de exploatare și sabotaj. Lupta de clasă se ascute la sate pe măsură ce crește conștiința țaranului muncitor și este chiar periculos să ne legănăm în iluzia că aceasta a fost o problemă a trecutului”¹⁰³. Același ziar avea rubrica „Chemarea satelor” unde era prezentată susținerea de către (unii) țărani a acțiunilor duse de Comitetul Provizoriu Județean în plan economic și gospodăresc: îngrijirea animalelor, combaterea dăunătorilor pentru cartofi și zarzavat, vaccinarea animalelor, construirea unor cămine culturale, etc.¹⁰⁴

Apariția pe 7 noiembrie 1949 a ziarului local „Uzina și ogorul” a fost considerată un eveniment important în desfășurarea propagandei politice. Damian Ionescu – președintele Comitetului Provizoriu Județean scria cu acest prilej, în legătură cu rolul pe care urma să-l joace acest ziar: „Suntem convinși că el va fi farul luminos care va călăuzi – așa cum o spune titlul – pe neobosiții spărgători de norme din fabrici și uzine și pe harnica țăranime muncitoare, conducându-i spre noi și mari realizări pe drumul construirii socialismului”¹⁰⁵. Chiar în primul număr era publicat un articol despre comuna Lucieni în care erau prezentate transformările produse după instalarea Comitetului provizoriu comunal, în antiteză „cu greutățile și necazurile dinainte provocate de boieri și chiaburi”. Redăm un fragment ceva mai mare pentru a vedea stilul și felul argumentației-specifice „tiparului” comunist:

„Comuna Lucieni, situată la aproape 8 Km de Târgoviște a fost până la înscăunarea regimului de democrație populară, una din comunele care au avut mult de suferit de pe urma regimurilor burghezo-moșierești. Necazurile se răsfrângeau din plin asupra populației formată în marea ei majoritate din oameni săraci. Datorită exploatării regimurilor trecute, locuitorii nu-și puteau asigura cele necesare traiului, fiind astfel nevoiți să ia calea orașului, unde prin căraușiile ce le făceau cu vitele lor slabe, puteau să câștige o amară bucată de pâine pentru existența lor și a familiilor lor. Datorită acestui fapt, satul rămânea în mâna boierilor și a chiaburilor, care cu ajutorul jandarmilor jefuiau nestingherit avutul obștesc, rotunjindu-și în felul acesta averile, în

¹⁰¹ Dumitru Șandru, „Colectivizarea agriculturii și problema agrară: repere social-politice”, în Dobrinco, Iordachi (editori), 2005: 54.

¹⁰² *Ibidem*.

¹⁰³ „Chemarea”, V, nr. 154 din 12 septembrie 1949, p. 2.

¹⁰⁴ *Ibidem*, nr. 152 din 4 iulie 1949, p. 2.

¹⁰⁵ „Uzina și ogorul”, I, nr. 1 din 7 noiembrie 1949, p. 3.

timp ce satul era lăsat în părăsire, fără școală, drumuri, dispensare, etc. Odată cu instalarea Comitetului Provizoriu Comunal, care a fost format din cele mai capabile și cinstite elemente, s-a trecut la înfăptuirea unor importante lucrări pentru realizarea cărora era necesară mobilizarea tuturor locuitorilor”¹⁰⁶.

Propaganda politică de pregătire a țăranilor pentru înființarea G.A.C.-urilor avea în vedere prezentarea în presă a unor schimbări pozitive făcute de regimul comunist. Așa apăreau informații despre înființarea unor internate și acordarea de burse pentru copiii săraci (comuna Pietroșița), transformarea unor conace în care „altădată domnea huzurul” în case de odihnă și sanatorii pulmonare pentru „oamenii muncii” (comuna Tătărai)¹⁰⁷, lucrări de modernizare a drumurilor, repararea unor clădiri publice (cămine culturale, școli, etc.). O formă de propagandă erau scrisorile țăranilor trimiși în stațiune la odihnă, care mulțumeau P.M.R. pentru noile condiții de viață. Spre exemplu, pe 18 iulie 1949, C. Ionescu din Adâncea scria într-un evident stil propagandistic:

„În vilele în care am fost găzduiți știu că au stat înainte trântorii care sugeau sângele nostru și ne ziceau să așteptăm până murim să avem parte de raiul din cer. [...] Eu mulțumesc P.M.R. și regimului nostru pentru toate câte face pentru noi și îmi iau angajamentul de a lupta cu toate puterile mele să-i ajut să distrugă toate rămășițele reacționare care ar vrea ca noi să o ducem tot prost. Trăiască Partidul și Republica noastră”¹⁰⁸.

O formă subtilă de propagandă politică o reprezenta rubrica „Din experiența agitatorului” deschisă în ziarul „Uzina și ogorul”. Aici erau prezentate opinii ale agitatorilor privind marile „avantaje” ale regimului comunist: reducerea impozitelor, dezvoltarea cooperăției, grija P.M.R. pentru educația, cultura și sănătatea cetățenilor, schimbările din lumea satelor, incriminarea influenței regimului „ciocoilor” (chiaburilor), munca în colectiv a pământului, etc.¹⁰⁹ În viziunea conducerii județene a P.M.R., un factor de atragere a țăranilor la colectivizare îl reprezentau absolvenții școlilor de partid, recrutați din rândul săracilor și mijlocașilor. La absolvire aceste cadre trebuiau să promoveze la sate politica P.M.R., atât ca propagandiști cât și în diverse funcții politice. Ziarul „Uzina și ogorul” din 21 decembrie 1949 dădea exemplul lui B. Dumitru – țăran sărac din comuna Cuparu care, după absolvire a devenit secretar al organizației de bază, reușind să-i lămurească pe săteni să constituie o întovărășire din 122 de persoane cu 92 de hectare¹¹⁰. Comitetul Provizoriu Județean atrăgea atenția că trebuiau sprijinite G.A.S.-urile, S.M.T.-urile și G.A.C.-urile pentru „a deveni exemplu pentru țăranimea muncitoare, de a căpăta încredere în acest sector socialist”¹¹¹.

La solicitarea C.C. al P.M.R., s-a trecut la aplicarea în județ a *Îndreptarului pentru prelucrarea Hotărârii Plenarei a V-a a C.C. al P.M.R. din 23-24 ianuarie 1950*. Aici se menționa, între altele, „exproprierea rămășițelor moșierești”¹¹². În ședința Comitetului Provizoriu Județean din 12 mai 1950 se sublinia că trebuiau încurajate

¹⁰⁶ „Uzina și ogorul”, I, nr. 1 din 7 noiembrie 1949, p. 3.

¹⁰⁷ „Chemarea”, V, nr. 161 din 5 septembrie 1949, p. 1.

¹⁰⁸ *Ibidem*, nr. 154 din 18 iulie 1949, p. 1.

¹⁰⁹ „Uzina și ogorul”, I, nr. 8 din 30 decembrie 1949, p. 2.

¹¹⁰ *Ibidem*, nr. 7 din 21 decembrie 1949, p. 5.

¹¹¹ DJDBAN-PJ: dosar 9/1950, f. 91.

¹¹² DJDBAN-PCR: dosar 64/1950, f. 33.

S.M.T.-urile și gospodăriile colective „pentru a deveni un exemplu pentru țărănimia muncitoare, de a căpăta încredere în acest sector socialist”¹¹³. Propaganda politică din județul Dâmbovița, ca de altfel și din celelalte județe, s-a desfășurat cu intensitate pe toată perioada colectivizării.

Acțiuni și propagandă culturală

Începutul colectivizării în județul Dâmbovița s-a bazat, între altele, pe o varietate de acțiuni cultural-propagandistice în care s-au implicat diverși factori: Comitetul Județean și organizațiile de bază P.M.R., căminele culturale, bibliotecile, școlile, ziarele „Chemarea” și „Uzina și ogorul”, U.F.D.R., A.R.L.U.S, întreprinderile, U.T.M. ș.a. Toate acțiunile aveau ca numitor comun sublinierea avantajelor înființării G.A.C. și direcționarea luptei împotriva chiaburilor. Ele au antrenat zeci și sute de activiști, agitatori, ziarști, cadre didactice, muncitori, femei, utemiști, tineri care acționau din convingere sau din oportunism. S-a urmărit linia trasată de Plenara C.C. al P.M.R. din 3-5 martie 1949 și anume, ca cel puțin la început, colectivizarea să pedaleze pe convingere, dar trebuie spus că măsurile de constrângere nu s-au lăsat prea mult așteptate. Cultura figura printre „armele” cele mai importante ale arsenalului propagandistic¹¹⁴. Toate acțiunile erau aprobate de partid în cadrul Comisiei de propagandă și agitație condusă la nivel județean de Ilie Tomescu¹¹⁵. Demersurile culturale puneau în practică sarcinile reieșite din *Planul de Stat* și din alte documente elaborate la nivel central¹¹⁶. Periodic se stabileau planuri de muncă și se făceau analize privind îndeplinirea lor, urmărindu-se să se promoveze „beneficiile agriculturii socialiste”¹¹⁷.

În cursul lunii martie 1949 s-au organizat pe plăși ședințe cu directorii căminelor culturale și cu bibliotecarii, unde s-a discutat despre intensificarea muncii culturale prin creșterea numărului de cititori, serbări, abonamente la revista „Albina”, întreceri între căminele culturale, șezători, expuneri, conferințe, vizionări de filme, expoziții de carte¹¹⁸. Evenimentul major care a direcționat formele și amploarea acțiunilor cultural-propagandistice l-a reprezentat Conferința județeană a căminelor culturale din 27 aprilie 1949, având ca scop principal lămurirea țăranilor pentru a înființa G.A.C. Desfășurată în sala Teatrului „Tudor Vladimirescu” din Târgoviște, conferința preciza cu fermitate:

„Căminele culturale au sarcina de a contribui din plin la pregătirea condițiilor pentru transformarea socialistă a agriculturii. Ele sunt factori mobilizatori în acțiunea de lămurire a țăranimii sărace și mijlocașe asupra avantajelor lucrării pământului cu mijloace mecanizate în mari gospodării colective. Cu ajutorul organizațiilor de bază P.M.R., căminele trebuie să folosească toate mijloacele pe care le au la dispoziție: biblioteci, radio, conferințe, serbări, etc. pentru a contribui din plin la desfășurarea

¹¹³ *Ibidem*-PJ: dosar 9/1950, f. 91.

¹¹⁴ Kligman, Verdery, 2015: 238.

¹¹⁵ DJDBAN-PCR: dosar 19/1949, f. 71.

¹¹⁶ *Ibidem*, dosar 39/1950, f. 9.

¹¹⁷ Kligman, Verdery, 2015: 240, vezi și DJDBAN-PCR: dosar 39/1950, f. 9.

¹¹⁸ „Chemarea”, V, nr. 138 din 29 martie 1949, p. 2.

unei campanii largi și bine pregătită, în această privință. Tot prin cămine, urmează să se facă o largă popularizare a realizărilor P.M.R., guvernului și Comitetului Provi-zoriu Județean, cerându-se și concursul U.T.M. care trebuie să agite masele în acest sens. În sfârșit, printr-un schimb mai larg de experiență între echipele artistice de la sate și cele din întreprinderi, urmează să se cimenteze și mai mult legăturile dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare”¹¹⁹.

Se atrăgea atenția că toate căminele culturale trebuiau scoase de sub influența chiaburilor „eliminându-i imediat din Sfat dacă acest lucru nu s-a făcut până în prezent”. Autoritățile comuniste cereau „promovarea elementelor strâns legate de interesele clasei muncitoare”¹²⁰. În perioada următoare, activitatea de agitație a cămi-nelor s-a intensificat iar paleta acțiunilor culturale s-a diversificat, dincolo de emo-țiile artei aflându-se interesul politic major al trecerii la colectivizare¹²¹. Au apărut preocupări noi: s-au reparat aparatele de radio, s-au trimis cărți noi la biblioteci, s-au organizat caravane cinematografice care prezentau filme în 45 de comune pe lună. În octombrie 1949 au început cursurile pentru pregătirea de noi operatori cinema-tografici¹²². Pentru aceste caravane se foloseau aparatele cinematografice ale cămi-nelor culturale din comunele Valea-Lungă, Gorgota, Bădulești, Răcari și Pietroșița, acoperindu-se astfel toate zonele. În presa comunistă erau publicate apeluri către cei din artă, știință, literatură, îndemnându-i să susțină „marea operă de construire a socialismului în patria noastră” și să lupte „împotriva influențelor imperialiste în cultură.”¹²³. Autoritățile județene atrăgeau atenția că prin diversificarea acțiunilor culturale se putea încuraja acțiunea de colectivizare și de edificare a noilor realități comuniste: „Trebuie să se ducă o muncă și mai susținută, astfel încât țărănimea muncitoare să se adape din plin din izvorul de lumină și cultură pe care P.M.R. l-a pus la îndemâna noastră a tuturor, pentru a ne ajuta să ne croim o viață mai bună”¹²⁴. O atenție specială se acorda cercurilor de lectură, citirii și comentării presei. În cercurile de lectură erau prezentate și „disecate” broșurile *Viața în colhoz*, *Colhozul tractor*, *Știința pentru toți*, revista „Albina”, etc. Se dădea atenție agitației vizuale (lozinci, portretele liderilor comuniști, drapele etc.), organizării de expoziții de carte și fotografii cu ocazia unor evenimente (conferințe, congrese, Ziua de 23 august ș.a.). Inaugurarea noilor G.A.C.-uri era însoțită de spectacole de muzică și dansuri, fanfară, afișarea unor lozinci și a portretelor liderilor comuniști.

Cărțile noi erau popularizate în căminele culturale, în cinematografe și în cadrul unor standuri organizate în întreprinderi¹²⁵. Ample acțiuni cultural-propagan-distice au avut loc pe 25 septembrie 1949 cu prilejul aniversării ziarului „Scânteia”, când pe stadionul din Târgoviște au prezentat spectacole numeroase cămine culturale

¹¹⁹ *Ibidem*, nr. 139 din 9 mai 1949, p. 2.

¹²⁰ DJDBAN-PCR: dosar 39/1950, f. 9.

¹²¹ Stoica Stan, „Rolul rezervat presei scrise în aparatul de propagandă pentru colectivizarea agriculturii (perioada 1949-1950)”, în Rusan (editor), 1999: 670.

¹²² „Uzina și ogorul”, I, nr.1 din 7 noiembrie 1949, p. 2.

¹²³ *Ibidem*.

¹²⁴ *Ibidem*.

¹²⁵ DJDBAN-PCR: dosar 44/1950, f. 3.

din județ. Ziarul „Chemarea”, dând o coloratură politică acestor manifestări, scria că dâmbovițenii „au arătat că sunt ferm hotărâți să apere prin munca și lupta lor dreptul la pace, fericire și viața nouă socialistă”¹²⁶. Acțiunile culturale de la sate erau monitorizate în rubricile „Viața de partid” și „Din lumea satelor” din ziarul „Uzina și ogorul”, unde se atrăgea atenția ca „fiecare să știe să cucerească noi poziții pe drumul către socialism și să apere ceea ce a cucerit”¹²⁷. Aici erau date exemple de cămine culturale, cum era cel din comuna Vulcana Pandlele, care organizau activități educative pe baza *Îndrumătorului cultural* (ghid primit de toate căminele culturale), asigurând totodată condiții corespunzătoare: săli reparate și încălzite, material propagandistic, etc. Comitetul județean P.M.R. considera că pe perioada iernii 1949-1950 trebuia intensificată propaganda culturală la sate, țăranii având destul timp liber.

Ca urmare, pe 12 noiembrie 1949, în colaborare cu Comitetele P.M.R. ale plășilor a fost elaborat *Planul de muncă pentru activitățile culturale la sate* care prevedea: deschiderea de cursuri serale țărănești, cercuri de studii, cursuri duminicale, audiții colective la radio, seri culturale, manifestări culturale, întâlniri ale țăranilor cu agronomi și cu ingineri de la S.M.T. și G.A.S., vizite la S.M.T. și G.A.S. ș.a.¹²⁸

Cu sprijinul organizațiilor locale ale P.M.R. s-a trecut la transpunerea în practică a acestor măsuri. În scurt timp, la nivel de județ s-au deschis 25 cursuri serale și 125 de cercuri de lectură, satele au fost împărțite pe sectoare și în fiecare sector s-a înființat o casă de lectură, agitatorii s-au implicat în citirea colectivă a gazetelor, etc.¹²⁹ Periodic se făceau analize exigente la nivel de plasă privind propaganda culturală și se cerea intensificarea efortului pentru răspândirea la sate a presei comuniste dâmbovițene și a ziarelor centrale „Scânteia”, „Scânteia satelor”, a revistei „Veac nou”. Organele județene de partid centralizau rezultatele, laudând plășile fruntașe, pe responsabilii cu propaganda și pe agitatori: Titu (responsabil N. Spiridon), Găești (Ghiță T.), Ghergani (D. Ștefan), Bilciurești. Totodată erau criticate plășile cu rezultate slabe: Fieni, Pucioasa, Valea Mare, Matei Voievod, cauza principală fiind considerată munca slabă în organizațiile de partid (situația se referă la finele anului 1949)¹³⁰.

Comitetul județean P.M.R. atrăgea atenția că fiecare membru de partid trebuia „să considere ca o datorie a sa intensificarea muncii politice și culturale la sate pentru răspândirea măreței învățături a lui Marx, Engels, Lenin și Stalin”¹³¹. În cadrul campaniei propagandistice erau prezentate cu ocazia manifestărilor culturale, rezultatele la lucrările agricole obținute de formele noi de organizare a activității (întovărășirile, G.A.S., C.A.P. Văcărești), acțiunile de înfrumusețare a localităților prin muncă obștească, realizarea unor lucrări de infrastructură, repararea unor poduri și podețe, etc.

Un rol important în această campanie îl avea U.F.D.R. – filiala Dâmbovița, înființată în februarie 1948, având la conducere pe Maria Necula – secretar județean.

¹²⁶ „Uzina și ogorul”, I, nr. 164 din 2 octombrie 1949, p. 1.

¹²⁷ *Ibidem*, II, nr. 9 din 9 ianuarie 1950, p. 3.

¹²⁸ DJDBAN-PCR: dosar 39/1950, f. 9.

¹²⁹ *Ibidem*, dosar 39/1950, f. 10.

¹³⁰ „Uzina și ogorul”, I, nr. 164 din 2 octombrie 1949, p. 1.

¹³¹ *Ibidem*, II, nr. 9 din 9 ianuarie 1950, p. 3.

Acțiunile sale la sate erau variate: cursuri de alfabetizare, constituirea unor echipe artistice, serbări, acțiuni de curățenie și înfrumusețare a satelor, articole în presă, spectacole urmate de citirea din *Îndrumătorul cultural* a textului cu tema „Foloasele asocierii în vederea lucrărilor pământului cu mijloace mecanizate”, colectarea de bani și ajutoare pentru copiii săraci¹³². În articolul din 8 martie 1949, intitulat semnificativ „Chemarea femeii”, liderul U.F.D.R., Maria Necula arăta că femeile aveau datoria să ia parte la efortul de a „crea și a construi o altă lume, în locul vieții imorale de aventuri și desfrâu care caracterizează pe femeia clasei aristocrate burgheze”¹³³.

O atenție importantă era acordată centrelor de alfabetizare. În ianuarie 1950, în Dâmbovița existau 1 059 de astfel de centre unde învățau 31 268 de cursanți, depășind astfel cifra de 15 000 de persoane stabilită de Ministerul Învățământului Public¹³⁴. Campania cultural-propagandistică era puternic susținută de presa comunistă prin diverse modalități: articole laudative despre participarea sătenilor la reconstrucția satelor, încurajarea colaborării dintre țărănime și muncitorime (muncitorii organizau caravane la sate pentru repararea uneltelor agricole)¹³⁵, articole despre grija P.M.R. pentru sănătatea și viața țăranilor (scrisori de mulțumire adresate ziarelor de țărani trimiși în stațiuni de odihnă)¹³⁶, lămuriri privind modul de organizare și de plată a activității în G.A.C.¹³⁷, informații despre întreceri între comune în cadrul campaniei agricole (plasa Pucioasa)¹³⁸. Comitetul județean P.M.R. era direct interesat de eficientizarea presei în efortul de atragere a țăranilor în G.A.C. În acest scop, aveau loc periodic, pe plăși, consfătuiri cu corespondenții de presă ai ziarelor „Scânteia” și „Uzina și ogorul” în care se prezentau binefacerile „colectivei”, schimburi de experiență¹³⁹.

Având în vedere faptul că în Dâmbovița ritmul de constituire a G.A.C. era lent, pe 21 decembrie 1949, ziarul „Uzina și ogorul” cerea intensificarea muncii culturale de convingere a țăranilor despre avantajele sistemului socialist în agricultură. De asemenea, se preciza că trebuiau îmbinate activitatea culturală cu evidențierea rezultatelor pozitive obținute în producție de cei asociați, precum și cu promovarea în continuare a „modelului” sovietic¹⁴⁰. Pe 11-12 martie 1950 s-a organizat consfătuirea cu corespondenții de presă ai ziarelor „Scânteia” și „Uzina și ogorul”, prilej cu care s-au făcut precizări despre cum trebuia făcută presa pentru a-i încuraja pe țărani să se înscrie în colectiv. Se acorda atenție deosebită conferințelor pentru popularizarea S.M.T-urilor, G.A.C.-urilor și G.A.S.-urilor, la care era planificată participarea a 20% din populație¹⁴¹. Campania cultural-propagandistică a continuat cu intensitate pe toată perioada colectivizării și, în viziunea comunistă, aceasta trebuia să aibă un „conținut progresist”¹⁴².

¹³² „Chemarea”, V, nr. 140 din 11 aprilie 1949, p. 3.

¹³³ Necula, 1949 : 4.

¹³⁴ „Uzina și ogorul”, II, nr. 12 din 30 ianuarie 1950, p. 1.

¹³⁵ „Chemarea”, V, nr. 139 din 5 aprilie 1949, p. 3.

¹³⁶ „Uzina și ogorul”, I, nr. 4 din 27 noiembrie 1949, p. 3.

¹³⁷ „Uzina și ogorul”, I, nr. 22 din 9 aprilie 1950, p. 2.

¹³⁸ *Ibidem*, nr. 17 din 6 martie 1950, p. 4.

¹³⁹ „Uzina și ogorul”, I, nr. 22 din 9 aprilie 1950, p. 2, vezi și DJDBAN-PCR: dosar 44/1950, f. 3.

¹⁴⁰ „Uzina și ogorul”, I, din 21 decembrie 1949, p. 1.

¹⁴¹ DJDBAN-PCR: dosar 39/1950, f. 9.

¹⁴² *Ibidem*: 10.

„Modelul” sovietic

Un rol important în campania propagandistică l-a avut prezentarea așa zisului „model” sovietic – în fapt fiind vorba despre evidențierea „marilor succese” ale agriculturii din U.R.S.S. Această acțiune se încadra în procedeul pedagogic numit învățarea prin exemplu, care-i implica pe oameni direct, adesea la modul „încarnat” și reprezenta un aspect tipic al propagandei comuniste¹⁴³. Comitetul județean P.M.R. Dâmbovița, urmând recomandările autorităților centrale, mergea pe ideea că argumentele factice aveau un impact puternic asupra mentalității țăranilor. Propaganda cuprindea mai multe modalități: prezentarea impresiilor țăranilor dâmbovițeni care în iulie 1949 vizitaseră U.R.S.S. (astfel de vizite erau o modalitate folosită și de alte județe)¹⁴⁴, articole laudative la adresa metodelor și a rezultatelor din agricultura sovietică, recenzii de cărți inspirate din „marile victorii” ale U.R.S.S., acțiuni inițiate de A.R.L.U.S. (conferințe, seri culturale, cinstirea zilei de 7 noiembrie-Ziua Marii Revoluții Socialiste din Octombrie), articole despre Stalin la împlinirea vârstei de 70 de ani pe 21 decembrie 1949, apeluri către țărani, prezentarea în presă a unor fotografii despre „viața îmbelșugată” din satele sovietice, inaugurarea în ziarul „Chemarea” a rubricii „Note din U.R.S.S.”, acțiuni inițiate de căminele culturale (serbări, citirea presei, etc), înființarea în județ a unor cercuri și subfiliale A.R.L.U.S., etc.¹⁴⁵

O campanie intensă s-a făcut în jurul vizitei efectuată în U.R.S.S., în iulie 1949, de trei țărani dâmbovițeni: Radu Toma (comuna Frasin), Maria Dumitru (comuna Petrești), Grigore Dumitru (comuna Băleni Români). Pe 2 august 1949, la revenirea acestora din vizită, ziarul „Chemarea” le adresa pe prima pagină urarea „Bine ați venit!” Cei trei au fost primiți la Târgoviște cu onoruri în Sala de festivități a Uzinelor Metalurgice, în prezența conducerii județene a P.M.R. și a membrilor Comitetului Provizoriu Județean. Cu acest prilej, Ilie Tomescu-secretarul Secției de Agitație și Propagandă a Județenei P.M.R. arăta că țăranii dâmbovițeni, oaspeți ai U.R.S.S., „s-au înapoiat convinși de superioritatea regimului socialist și a agriculturii socialiste, devenind astfel militanți ai muncii de lămurire pentru transformarea socialistă a agriculturii noastre înapoiate, într-o agricultură modernă, socialistă, în spiritul *Rezoluției C.C. al P.M.R. din 3-5 martie 1949*”¹⁴⁶.

Ziarul „Chemarea” prezenta pe larg impresiile celor trei dâmbovițeni, concentrate pe două aspecte. Primul aspect se referea la „bunăstarea” țăranilor sovietici: „Ceea ce am văzut acolo- zicea Maria Dumitru – întrece toate închipuirile ce îmi făceam după spusele tovarășilor de partid sau din cele ce citisem. Ochii mei au văzut viața bună pe care o trăiesc cetățenii sovietici”¹⁴⁷. La rândul său, Radu Toma se arăta copleșit de vizită: „Am văzut în marea țară a socialismului drumul spre fericire”¹⁴⁸. Al doilea aspect sublinia nevoia de a se trece la constituirea G.A.C-urilor ca modalitate de a aduce bunăstarea în satele dâmbovițene: „Pentru țăranimea sovietică, greutatea vieții au fost înlăturate și voi căuta mereu – declara Grigore Dumitru – să lămuresc pe cei de

¹⁴³ Kligman, Verdery, 2015: 248.

¹⁴⁴ Breazu, 2015: 191.

¹⁴⁵ DJDBAN-PCR: dosar 16/1949, f. 27.

¹⁴⁶ „Chemarea”, V, nr. 157 din 8 august 1949, p. 1.

¹⁴⁷ *Ibidem*.

¹⁴⁸ *Ibidem*.

la noi ce înseamnă traiul într-o țară socialistă, demascând pe cei care ar mai încerca să răspândească minciuni pe socoteala marilor noștri prieteni de la răsărit”¹⁴⁹.

Același ziar îi informa pe țărani dâmbovițeni că cei trei se vor deplasa în diverse sate pentru a prezenta experiența sovietică și a sublinia binefacerile colectivizării. Astfel, în numărul din 15 august 1949 se preciza: „De azi înainte, zile și nopți la rând, tovarășii Maria Dumitru, Radu Toma și Grigore Dumitru vor sta de vorbă cu toți țărani săraci din județul nostru, lămurindu-i asupra vieții fericite pe care o trăiesc oamenii sovietici, viață pe care vor trece și ei – treptat – s-o construiască”¹⁵⁰. Este important de precizat că în mod sistematic, presa comunistă prezenta impresiile laudative la adresa U.R.S.S. ale celor trei țărani dâmbovițeni, focalizate pe marile „binefaceri” ale colectivizării. De pildă, ziarul „Uzina și ogorul” din 19 februarie 1950 scria: „Noi ne înapoiem acasă convinși că agricultura sovietică este cea mai înaintată din lume, că colhoznicii sunt cei mai fericiți din lume. Noi vom face totul ca să ajutăm cu experiența noastră acumulată în U.R.S.S., la lupta pentru construirea socialismului în România”¹⁵¹.

În a doua parte a anului 1949, cei trei dâmbovițeni, deveniți cei mai aprigi susținători ai „modelului” sovietic, s-au deplasat în diferite localități rurale unde au făcut prezentări ale „binefacerilor” colectivizării raportate la realitatea sovietică și, pentru a fi mai convingători, le arătau țăranilor spice de grâu aduse din U.R.S.S. După fiecare întâlnire, presa ținea să sublinieze, într-un evident ton propagandistic, faptul că tot mai mulți țărani se arătau convinși de „modelul” sovietic. Spre exemplu, după întâlnirea lui Grigore Dumitru, organizată la Bilciurești cu țăranii din zona de sud a județului la jumătatea lunii august 1949, ziarul „Chemarea” scria cu o evidentă exagerare: „Luând sfârșit marea adunare, țăranii săraci și mijlocași din aceste comune s-au îndreptat către casele lor, convinși că numai alături de U.R.S.S. și punând în practică experiența ei vor putea să construiască o viață mult mai bună și fericită”¹⁵².

La rândul ei, Maria Dumitru a dat o „mână de ajutor” la convingerea țăranilor din comuna Văcărești pentru înființarea, pe 14 august 1949 a primei G.A.C. din județ, fiind prezentă la festivitatea de inaugurare. Grigore Dumitru, devenit președintele Comitetului provizoriu din comuna Băleni Români, s-a implicat în constituirea la începutul anului 1950 a întovărășirii din comună care cuprindea 200 de țărani și 164 de hectare. În presă se făceau referiri la experiența sovietică, ajungându-se la exagerări evidente. Spre exemplu, se menționa că la G.A.S. – Răzvadul de Sus, prin aplicarea metodelor sovietice „vișii cresc văzând cu ochii,” iar în alte G.A.S.-uri se economisea motorina cu 15-20% la lucrările agricole¹⁵³. Ziarul „Uzina și ogorul” din 19 februarie 1950 adresa îndemnul: „Să învățăm din bogata experiență sovietică”¹⁵⁴.

Nu erau ocolite în presă aspectele politice din U.R.S.S., fiind elogiată *Constituția stalinistă*. Se atrăgea atenția asupra semnificației articolului 12 din *Constituția U.R.S.S.*: „Cine nu muncește nu mănâncă”¹⁵⁵. De asemenea, presa publica diverse lozinci de

¹⁴⁹ *Ibidem*.

¹⁵⁰ *Ibidem*, nr. 158 din 15 august 1949, p. 1.

¹⁵¹ „Uzina și ogorul”, II, nr. 15 din februarie 1950, p. 3.

¹⁵² „Chemarea”, V, nr. 159 din 23 august 1949, p. 3.

¹⁵³ „Uzina și ogorul”, II, nr. 17 din 15 aprilie 1950, p. 3.

¹⁵⁴ *Ibidem*, II, nr. 15 din 19 februarie 1950, p. 3.

¹⁵⁵ „Uzina și ogorul”, I, nr. 5 din 4 decembrie 1949, p. 1.

evidențiere a contribuției „marelui vecin” de la Răsărit la democrație, socialism și pace: „Trăiască Partidul Comunist Bolșevic al U.R.S.S., stegarul frontului democrației și socialismului”, „Glorie Armatei Sovietice, eliberatoarea țării noastre, apărătoarea păcii și libertății popoarelor”¹⁵⁶. Încă de la apariția sa din 7 noiembrie 1949, ziarul „Uzina și ogorul” publica scrisorile trimise de țărani în care aceștia își arătau – chipurile – preocuparea pentru a cunoaște realizările din U.R.S.S. Așa de pildă, C. Mocanu – țaran muncitor la G.A.C. „Victoria socialismului” din comuna Văcărești scria: „Dorim ca în paginile ziarului să aflăm cât mai multe din realizările pe care tovarășii noștri țărani colhoznici din URSS le obțin zi de zi, pentru ca astfel, învățând de la ei să putem ajuta la transformarea socialistă a agriculturii”¹⁵⁷.

În conformitate cu circulara C.C. al P.M.R. s-a înființat Comisia județeană pentru organizarea „Săptămânii prieteniei româno-sovietice” (1-7 noiembrie 1949). Activitățile erau diverse și elogiau U.R.S.S.: conferințe, serbări, filme sovietice, expoziții de carte, distribuirea în județ a materialelor de propagandă realizate de Editura P.M.R., prelucrarea *Tezelor elaborate de C.C. al P.M.R.* În județ s-au înființat 148 secțiuni A.R.L.U.S, 1183 de Colțuri roșii¹⁵⁸. Comisia județeană de propagandă și agitație avea în atenție extinderea secțiunilor A.R.L.U.S. și „întărirea lor cu elemente corespunzătoare”¹⁵⁹.

Căminele culturale organizau variate acțiuni de reliefare a succeselor din agricultura sovietică: serbări, conferințe, omagierea lui Stalin, evidențierea realizărilor și a nivelului de trai din satele sovietice, prezentarea unor cărți cu impact politic (*Istoria U.R.S.S., P.M.R., partid de tip nou, forța conducătoare în R.P.R., etc.*), amenajarea unor expoziții cu fotografii din U.R.S.S. ș.a. Diverse formații artistice se deplasau la sate și promovau încrederea în noua agricultură de tip socialist, care urma să aducă țăranilor bunăstarea. Elevii școlilor erau angrenați în astfel de spectacole pe care le prezentau în satele din zonă¹⁶⁰. În colaborare cu A.R.L.U.S. se organizau întâlniri cu țăranii din diverse sate pentru a le prezenta semnificația romanului sovietic *Spre culmi* (de A. Sacse), al cărui erou principal îl întruchipa pe „*homo sovieticus*,” devotat construcției socialiste. Finalul acestor întâlniri cuprindea concluzii în interesul transformării socialiste a agriculturii: însămânțarea la timp și după metode agrotehnice moderne, superioritatea G.A.C. ca formă de organizare a muncii, folosirea „măreței” experiențe a sovietelor ș.a.¹⁶¹

Dincolo de propaganda comunistă

În anii 1949-1950, colectivizarea, declarată oficial ca o activitate de convingere a sătenilor, se dorea a fi o acțiune bine pregătită care să se desfășoare treptat¹⁶². În fapt, asigurările că nu se vor face colectivizări fără consimțământul sătenilor s-au dovedit a fi simple manevre politice¹⁶³. Acțiunile propagandistice încercau să pre-

¹⁵⁶ *Ibidem*, nr. 1 din 7 noiembrie 1949, p. 1.

¹⁵⁷ *Ibidem*.

¹⁵⁸ DJDBAN-PCR: dosar 19/1949, f. 96.

¹⁵⁹ *Ibidem*, dosar 16/1949, f. 27.

¹⁶⁰ „Uzina și ogorul”, I, nr. 8 din 30 decembrie 1949, p. 2.

¹⁶¹ *Ibidem*, II, nr. 25 din 15 martie 1950, p. 2.

¹⁶² Ionescu, 1995: 222.

¹⁶³ Tănase, 1998:77.

zinte belșugul pe care urma să-l aducă viitoarea organizare de tip cooperatist a agriculturii, dar rezultatele în Dâmbovița nu au fost cele așteptate, cauzele fiind diverse: mentalitatea țăranilor, în care proprietatea asupra pământului era socotită bunul cel mai de preț al gospodăriei sătești, influența în mediul rural a propagandei liberale și național-țărăniște, în Dâmbovița existând puternice tradiții de susținere a acestor partide, inabilitatea și lipsa de pregătire a unor activiști comuniști, superficialitatea unor activiști în munca de îndrumare și control, astfel că unii țărani nu cunoșteau rolul gospodăriilor colective, „șovăiala” unor membri de partid, activitatea necorespunzătoare a unor corespondenți de presă, etc.¹⁶⁴ În anii 1949-1950, dincolo de acțiunile propagandistice, autoritățile comuniste județene au recurs și la măsuri coercitive: cote obligatorii, confiscări de bunuri, intimidare, blamare, critici aduse în presa comunistă, presiuni repetate asupra familiilor pentru a se înscrie în G.A.C., urmărirea fugarilor de la domiciliu, trimiterea în judecată a chiaburilor care „au sabotat planul de însămânțări”, pregătirea și infiltrarea informatorilor care să furnizeze date despre adversarii regimului, urmărirea și condamnarea opozanților, rapoarte și informări periodice „asupra mișcării bandiților, fugarilor și elementelor de sprijin ale acestora, precum și a chiaburilor și a altor dușmani ai poporului”¹⁶⁵. Treptat, măsurile punitive în județ și la nivel de țară se vor înăspri, ajungându-se la „un război total împotriva țăranilor pentru a obține o economie controlabilă”¹⁶⁶.

În Dâmbovița, ținta acestor măsuri erau nu numai foștii frunțași ai P.N.L. și P.N.Ț., caracterizați ca „stafii ale trecutului”¹⁶⁷, ci mai ales chiaburii care, în viziunea autorităților județene erau „dușmanii de moarte ai țăranimii”¹⁶⁸. Aceștia erau percepuți ca adversari ai colectivizării din cauză că nu doreau să-și piardă proprietățile, și împotriva lor s-a dus o luptă cu „toate mijloacele”¹⁶⁹. În accepțiunea de atunci, prin chiabur se înțelegea țăran înstărit, dar Securitatea a extins termenul și la cei din oraș cu o stare materială mai bună (avocați, funcționari, mici proprietari, negustori, preoți, morari, muncitori și chiar fără profesie). Securitatea județeană întocmea tabele cu chiaburi, precizând cu meticulozitate: numele și prenumele, data și locul nașterii, domiciliul, profesia în trecut și în prezent, averea (casă, cazan de țuică, vie, pomi, pământ, moară, etc), atitudinea și acțiunile politice din trecut și din prezent. Exista și o rubrică în tabel unde se făcea o caracterizare laconică dar dură: „exploatatori”, „dubioși”, „zgârciți”, „exploatatori de brațe de muncă”, „afaceriști”, „ostili regimului”, „speculanți” etc.¹⁷⁰ Presa comunistă locală („Chemarea”, „Uzina și ogorul”) publica articole de defăimare și intimidare a chiaburilor, caracterizându-i ca „sabotori, reazem al foștilor moșieri”¹⁷¹, „lipitori ai satelor, cu o ură nemărginită împotriva oamenilor muncii,” etc.¹⁷² P.M.R. considera că opoziția țăranimii la colectivizare era organizată de chiaburi și de aceea a pornit împotriva acestora „lupta de clasă”¹⁷³.

¹⁶⁴ DJDBAN-PCR: dosar 44/1950, f. 31.

¹⁶⁵ *Ibidem*-MRT: dosar 11/1950, f. 34.

¹⁶⁶ Tismăneanu, 2005: 146.

¹⁶⁷ „Uzina și ogorul”, I, nr. 2 din 13 noiembrie 1949, p. 1.

¹⁶⁸ „Uzina și ogorul”, II, nr. 48 din 9 octombrie 1950, p. 1.

¹⁶⁹ Tănase, 1998: 76.

¹⁷⁰ DJDBAN-PCR: dosar 44/1950, f. 8, dosar 64/1950, f. 116.

¹⁷¹ „Uzina și ogorul”, I, nr. 4 din 27 noiembrie 1949, p. 1.

¹⁷² „Chemarea”, V, nr. 159 din 23 august 1949, p. 2.

¹⁷³ Iosif Toma Popescu, „Teroarea comunistă în câteva episoade”, în Rusan (editor), 1999: 200.

În Dâmbovița au urmat mai multe „valuri” de arestări, în „acord” cu deciziile luate de autoritățile centrale. Ele au început în București și în județe în noaptea de 15-16 august 1949, sub pretext că maniștii plănuiau răsturnarea prin forță a regimului „democrat popular” și au continuat în perioada următoare¹⁷⁴. În anul 1949, în județul Dâmbovița erau arestate 15 persoane de diverse culori politice, îndeosebi liberali și maniști, motivele fiind diferite: critici la adresa colectivizării, „injurii aduse comuniștilor și guvernului”, „răspândire de știri false cu caracter alarmist”, „instigare în rândurile populației că va cădea actualul regim”, „răspândirea de broșuri antisovietice” ș.a.¹⁷⁵ O modalitate folosită de autorități era șantajarea celor arestați pe 15-16 august 1949 și puși în libertate pe 14 februarie 1950. Prin șantaj, unii din cei puși în libertate erau recrutați de Securitate în calitate de informatori, așa cum rezultă din raportul Biroului de Securitate Gura Ocniței din 2 martie 1950, adresat Serviciului județean de Securitate: „Susnumiții au fost prelucrați ca informatori de organele acestui serviciu, urmând ca Dvs. să-i dirijați în bune condițiuni, folosind șantajul asupra lor, exploatând punerea în libertate”¹⁷⁶. În unele localități, prin politica „dezbină și stăpânește” promovată de autorități, s-a ajuns la acte de forță din partea săracilor împotriva chiaburilor. Spre exemplu, în noiembrie 1949, în satul Răscăieți, țaranii nu au mai așteptat venirea de la București a proprietarului (chiaburului) Săulescu pentru a le da „dreptul” și, fără aprobare i-au luat porumbul¹⁷⁷. Uneori, starea tensionată din satele dâmbovițene pe tema colectivizării era provocată sau amplificată de oportuniști care, profitând de context, se declarau „înflăcărați” susținători ai P.M.R., pentru ca apoi să ceară drepturi materiale pe seama „burghezilor.” Este edificator cazul lui N. Angelescu din organizația P.M.R. Cojocaru care, cu mare supărare, pe 10 noiembrie 1949 reclama la conducerea centrală a partidului: „După patru ani de muncă în P.M.R., mă văd în pragul iernii, fără nici-o cămașă, izmene, haine, bocanci și lemne. Căci eu nu am putut lua niciun ban de nicăierea, căci am muncit numai voluntar. Vă rog cu lacrimi în ochi, a mi se da efectele și hainele burghezilor”¹⁷⁸.

În cursul anului 1950, măsurile menite să grăbească ritmul colectivizării și să elimine rezistența opoziției s-au diversificat. Un ordin al Direcției Generale a Securității Poporului din 31 ianuarie 1950 solicita urmărirea activităților din G.A.C. „pentru a cunoaște și a împiedica acțiunile dușmănoase”¹⁷⁹. Un raport întocmit de Securitatea dâmbovițeană în martie 1950 privind starea de spirit a populației de la sate ne arată realități diverse. Astfel, în unele sate țaranii săraci sperau că prin G.A.C. vor primi mai mult pământ și vor scăpa de sărăcie (satele Bolovani, Pitaru, etc.), în altele (Brâncoveanu, Braniștea, Costești Vale, Beșteloaia, etc.) sătenii erau îngrijorați din cauza zvonurilor că vor fi forțați să intre în G.A.C. și că „vor mânca la cazan”¹⁸⁰. În același raport sunt menționate pe localități „elementele dușmănoase”: foști maniști,

¹⁷⁴ Nițu, 2014: 228.

¹⁷⁵ DJDBAN-MI: dosar 47/1938-1951, f. 179.

¹⁷⁶ DJDBAN-MI: dosar 32/1942-1959, f. 11.

¹⁷⁷ „Uzina și ogorul”, I, nr. 4 din 27 noiembrie 1949, p. 3.

¹⁷⁸ DJDBAN-PJ: dosar 10/1950, f. 7.

¹⁷⁹ Ionescu, 1995: 222.

¹⁸⁰ Cătănuș, Roske, 2004: 130-144.

liberali, ofițeri deblocați din armată, chiaburi. Securitatea atenționa că era nevoie de intensificarea muncii propagandistice¹⁸¹. Pentru a vedea „vigilența” organelor de urmărire, este relevantă adresa din 26 octombrie 1950, trimisă la Târgoviște de Regiunea XI Miliție Prahova în care se cerea o prezentare exactă a cazurilor de împotrivire la politica P.M.R., precizându-se: evenimentul, data, locul, ora când s-a produs, prezentarea faptelor, date asupra autorilor (antecedente politice, apartenența politică, starea civilă, originea socială, starea materială, dacă infractorii au fost prinși și arestați). În cursul aceleiași luni, în baza unui ordin secret, Miliția a început operațiunea de prindere a fugarilor de la domiciliu, culegerea de informații, supravegherea, urmărirea precum și cunoașterea „elementelor de sprijin ale bandiților și fugarilor”¹⁸². Organele de urmărire au întocmit în anul 1950 un tabel cu 134 de țărani săraci și mijlocași „ostili regimului democrat”¹⁸³. Un alt ordin trimis pe 28 octombrie 1950 de Regiunea XI Miliție Prahova cerea să se facă tabele pe localități cu cei care nu au însămânțat grâul, iar aceștia nu mai aveau voie să părăsească localitatea¹⁸⁴. Calvarul acestor măsuri, în care un rol important îl aveau nu numai structurile comuniste, ci și Securitatea, Miliția, Justiția, avea să se amplifice în anii următori¹⁸⁵. Era evident că P.M.R. se inspira din normele și practicile staliniste¹⁸⁶.

În județul Dâmbovița, acțiunile de rezistență împotriva colectivizării au angrenat maniști, liberali, foști legionari, persoane încadrate în Frontul Plugarilor sau fără apartenență politică, intelectuali (cadre didactice, avocați, preoți), ofițeri deblocați din armată, țărani înstăriți, mijlocași și chiar și unii săraci. Acestea se reflectă în presa comunistă și în documentele întocmite de Serviciul județean de Securitate și de Miliția raionului Târgoviște. Rezistența la colectivizare cuprindea forme variate: tergiversarea, amânarea, fuga de acasă pentru a nu semna intrarea în „colectiv”, propagandă între săteni privind pericolul pierderii proprietății private, întâlniri clandestine, zvonuri anticomuniste, refuzul de a preda cotele impuse de stat asupra produselor agricole, critici la adresa regimului privind imitarea colhozurilor sovietice, declararea doar a unei părți din pământul aflat în proprietate, transformarea terenului în islaz pentru a nu da la „colectiv”, comentarii despre politica externă, analogii cu situația grea din U.R.S.S. unde alimentele erau raționalizate, cultivarea speranței că „vin americanii”, răzmerițe¹⁸⁷. Acțiunile de împotrivire se duceau în condiții de dificultate, cauzate de diverși factori: elita politică la nivel central și județean era urmărită, unii fiind condamnați și închiși, P.N.Ț. și P.N.L. erau considerate de autorități partide dizolvate, aveau loc acțiuni de supraveghere și urmărire din partea Miliției și Securității, șantaj, infiltrarea de informatori, supravegherea locuințelor celor socotiți „adversari periculoși”, arestări, metode specifice regimului comunist¹⁸⁸. Cu toate dificultățile existente,

¹⁸¹ *Ibidem*: 138.

¹⁸² DJDBAN-MRT: dosar 11/1950, f. 72.

¹⁸³ DJDBAN-MRT: dosar 11/1950, f. 54.

¹⁸⁴ *Ibidem*: 72.

¹⁸⁵ Cătănuș, Roske, 2004: 50.

¹⁸⁶ Bărbulescu, Deletant, Hitchins, Papacostea, Teodor, 1998: 493.

¹⁸⁷ DJDBAN-MI: dosar 32/1942-1959, f.19; dosar 37/193-1967, f. 76; dosar 38/1949-1951, f.101; dosar 45/1932-1951, f. 72; dosar 46/1937-1950, f. 16; dosar 47/1936-1970, f.76.

¹⁸⁸ Nițu, 2014: 229.

în Dâmbovița s-au organizat diverse forme de rezistență împotriva colectivizării și a regimului comunist, la vedere sau în „subteran”¹⁸⁹.

Acestea sunt doar câteva aspecte de dincolo de „cortina” propagandei comuniste și le-am prezentat succint pentru a vedea că acțiunea de colectivizare, nu a însemnat doar convingere de bună voie, ci a existat și o politică a „băului”¹⁹⁰. Amploarea măsurilor coercitive luate de autoritățile județene pentru impunerea colectivizării, precum și formele de rezistență ale dâmbovițenilor împotriva acestor măsuri vor constitui tema unui alt articol.

Concluzii

Începutul colectivizării în județul Dâmbovița (1949-1950) este un subiect neabordat până în prezent. Cercetarea noastră asupra acestei chestiuni importante a istoriei recente caută să scoată la lumină modalitățile folosite de autoritățile comuniste pentru adoptarea „modelului” sovietic în agricultură, fiind prezentate în acest articol cu precădere acțiunile propagandistice, multe și variate. În campania de colectivizare începută în anul 1949 și declarată încheiată în 1962, au fost antrenati mii de membri de partid, activiști, agitatori, absolvenți ai Școlilor de partid, utemiști, membri ai U.F.D.R., A.R.L.U.S și S.M.T., muncitori. Obiectivele esențiale erau atragerea țăranilor la început în întovărășiri, apoi în G.A.C.-uri, precum și denigrarea chiaburilor. În anii 1949-1950, în Dâmbovița, acțiunea de înființare a G.A.C.-urilor a fost condusă de organizația județeană a P.M.R.. Cu toată propaganda, cu toate eforturile, planurile și analizele de lucru periodice făcute de comuniști, colectivizarea a mers lent, cauza principală fiind neîncrederea țăranilor în „colectivă”. Primul G.A.C. s-a înființat pe 14 august 1949 la Văcărești, printre primele din țară, el fiind transformat de presă în „modelul” dâmbovițean al noii agriculturi socialiste. Campania propagandistă a fost intensă și a cunoscut forme variate, dar cu toate acestea, rezultatele, nici în Dâmbovița, nici la nivel național n-au fost cele scontate. Insuccesul propagandistic avea multe cauze, esențială fiind cea care ținea de mentalitatea țăranimii. Atașamentul țăranului față de pământ, vite, gospodărie reprezenta viața sa și de ele se legau „idealurile sale și traiul de zi cu zi”¹⁹¹. Asta explică faptul că în satele dâmbovițene, și în sate din alte județe a predominat solidaritatea țăranilor în fața pericolului colectivizării. Sunt multe cazuri în Dâmbovița când sătenii s-au opus celor care veneau să ia batozele, tractoarele sau alte bunuri ale chiaburilor¹⁹². Astfel de situații erau explicate de autorități prin faptul că „munca politică merge slab”¹⁹³.

Într-o analiză din 18 septembrie 1949, conducerea județeană a P.M.R. Dâmbovița recunoștea că transformarea socialistă a agriculturii era dificilă din cauză că „nu este clar înțeleasă de țăranime” și concluziona că „trebuie să transformăm oamenii și atunci greutatea este mai mare”¹⁹⁴. Sinteze întocmite de Securitate subliniau că „este

¹⁸⁹ DJDBAN-MI: dosar 46/1937-1950, f. 98.

¹⁹⁰ Cătănuș, Roske, 2004: 25.

¹⁹¹ Cătănuș, Roske, 2004: 9.

¹⁹² DJDBAN-PCR: dosar 10/1950, f. 7.

¹⁹³ *Ibidem*, dosar 16/1949, f. 99.

¹⁹⁴ *Ibidem*, dosar 10/1950, f. 7.

nevoie de muncă de lămurire intensă”¹⁹⁵. Începutul colectivizării s-a dorit a fi făcut prin convingere, dar treptat s-a trecut la măsuri de constrângere, culminând cu arestarea și condamnarea unora dintre opozanți. Fără folosirea forței, ar fi fost aproape imposibil să „se încadreze” universul țărănesc în patul procustian al modelului¹⁹⁶. Gheorghe Apostol, unul dintre liderii comuniști, recunoștea că „s-a forțat colectivizarea”¹⁹⁷. Era normal ca acolo unde s-au organizat G.A.C.-uri prin forță să se înregistreze acțiuni dușmănoase din partea sătenilor¹⁹⁸.

E greu să vorbim despre o „cale dâmbovițeană” privind realizarea colectivizării, multe din formele și metodele folosite de autorități fiind întâlnite și în alte județe. O particularitate ar fi că în anii 1949-1950, spre deosebire de alte județe (Sibiu, Arad, Bihor, Năsăud, Rădăuți, Botoșani, Vlașca, Ilfov, Romanai etc.), în Dâmbovița nu s-au înregistrat răscoale țărănești. Cum am putea caracteriza atitudinea sătenilor dâmbovițeni în fața „tăvălugului” colectivizării? În anii 1949-1950, acțiunile propagandistice ale P.M.R. au avut un anume ecou în special în rândul unora din țărani săraci care, oricum nu aveau nimic de pierdut. Dar nici aceștia „nu se îngheșuiau să semneze adeziunea”¹⁹⁹. Ideea colectivizării agriculturii prin convingere, „trâmbițată” de propaganda comunistă nu a avut însă ecoul scontat în rândul mijlocașilor și chiaburilor, din rândul acestora provenind majoritatea opozanților. Tocmai de aceea, autoritățile județene solicitau rapoarte periodice din partea Miliției despre starea de spirit a populației sătești și despre mersul colectivizării²⁰⁰. În anii de după 1950, în Dâmbovița, presiunea colectivizării va crește, se vor diversifica „metodele” (îmbinând promisiunile cu amenințările), dar se vor diversifica și formele de împotrivire, culminând cu răscoala sătenilor din satul Mărcești în februarie 1962²⁰¹.

În fața măsurilor dure și a lipsei de perspectivă (cine să-i ajute?), treptat, cei ce se temeau de colectivizare, după lungi tergiversări, umilințe, amânări, amenințări, brutalități, au trebuit să se înscrie în C.A.P., cei mai mulți mimând că au înțeles noile realități. Era o atitudine adoptată într-o situație disperată, când ei nu-și puteau apăra proprietățile. Colectivizarea s-a făcut fără un fundament legal iar pentru realizarea ei s-au folosit „tactici din cele mai viclene, adaptate de la o regiune la alta de regizori versați și versatili”²⁰². Până la urmă, în anul 1962, colectivizarea agriculturii a fost declarată încheiată în județul Dâmbovița, ca de altfel la nivelul țării, hărâzindu-i pe țărani să-și piardă averea și vocația²⁰³. Drama colectivizării în Dâmbovița nu ne este cunoscută în profunzimea și în dimensiunile ei reale.

¹⁹⁵ Cătănuș, Roske, 2004:133.

¹⁹⁶ Kligman, Verdery, 2015: 391.

¹⁹⁷ Apostol, 2011: 128.

¹⁹⁸ Cătănuș, Roske, 2000: 177.

¹⁹⁹ Eugen Negrici, „Rolul literaturii în campania de colectivizare”, în Dobrințu, Iordachi (editori), 2005: 158.

²⁰⁰ DJDBAN-MRT: dosar 11/1950, f. 187.

²⁰¹ Giurescu, 2007: 567.

²⁰² Romulus Rusan, „Prefață” în Popa, 2016: 8.

²⁰³ Romulus Rusan, „Recviem pentru țărănul român” în Popa, 2015: 9.

Referințe

- Direcția Județeană Dâmbovița a Arhivelor Naționale, fond Miliția Raionului Târgoviște = DJDBAN-MRT.
- Direcția Județeană Dâmbovița a Arhivelor Naționale, fond Ministerul de Interne- DJDBAN-MI.
- Direcția Județeană Dâmbovița a Arhivelor Naționale, fond Prefectura județului Dâmbovița- DJDBAN-PJ.
- Direcția Județeană Dâmbovița a Arhivelor Naționale, fond Comitetul Județean Dâmbovița al Partidului Comunist Român-DJDBAN-PCR.
- „Chemarea”, 1949.
- „Uzina și ogorul”. 1949, 1950.
- Apostol, Gheorghe (2011) *Eu și Gheorghiu Dej*, București: Editura PACO.
- Bărbulescu, Mihai; Deletant, Dennis; Hitchins, Keith; Papacostea, Șerban; Teodor, Pompiliu (1998) *Istoria României*, București: Editura Enciclopedică.
- Betea, Lavinia (1997) *Alexandru Bărlădeanu despre Dej, Ceaușescu, Iliescu*, București: Editura Evenimentul Românesc.
- Berstein, Serge; Milza Pierre (1998) *Istoria secolului XX*, vol. II, București: Editura All.
- Breazu, Florentin (2015) „Începutul colectivizării în județul Vlașca. Studiu de caz-primul președinte al G.A.C.”, în „Memoria-revista gândirii arestate” nr. 91/92 (2-3/2015), editată de Fundația Culturală Memoria.
- Cătănuș, Dan; Roske, Octavian (2000) *Colectivizarea agriculturii în România. Dimensiunea politică, vol. I, 1949-1953*, București: Institutul Național Pentru Studiul Totalitarismului.
- Cătănuș, Dan; Roske, Octavian (2004) *Colectivizarea agriculturii în România. Represiunea, vol. I 1949-1953*, București: Institutul Național Pentru Studiul Totalitarismului.
- Curculescu, Marian; Oproiu, Mihai (2017) *Școala dâmbovițeană în secolul XVIII-1948*, Târgoviște: Editura Transversal.
- Gheorghiu-Dej, Gheorghe (1956) *Articole și cuvântări*, Ediția IV-a, București: Editura de Stat pentru Literatură Politică.
- Deletant, Dennis (1997) *România sub regimul comunist*, București: Editura Fundația Academia civică.
- Dobrincu, Dorin; Iordachi, Constantin (editori), (2005), *Țărănimea și puterea. Procesul de colectivizare a agriculturii în România (1949-1962)*, București: Editura Polirom.
- Dobrincu, Dorin; Iordachi, Constantin (coordonatori) (2017), *Edificarea orânduirii socialiste. Violența politică și lupta de clasă în colectivizarea agriculturii din România, 1949-1962*, Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”.
- Giurescu, Dinu C. (coord.) (2007) *Istoria României în date*, București: Editura Enciclopedică.
- Giurescu, Dinu C. (coord.) (2013) *Istoria României*, vol. X, *România în anii 1948-1989*, București: Editura Enciclopedică.
- Giurescu, Dinu C. (2015) *România în timpul lui Gheorghe Gheorghiu-Dej*, București: Editura Enciclopedică.
- Gură-Ionescu, Nicoleta (2010) *Dimensiunile represiunii din România în regimul comunist. Dislocări de persoane și fixări de domiciliu obligatoriu*, București: Editura Corint.
- Ionescu, Damian (1949) „Comitetele provizorii trebuie să pornească neîntârziat la muncă,” în „Chemarea”, V, nr. 154 din 18 iulie, p. 1.
- Ionescu, Ghiță, (1995) *Comunismul în România*, București: Editura Litera.
- Istoria Universală*, Larousse, (2006) vol. III, București: Editura Univers enciclopedic.
- Kligman, Gail; Verdery, Katherine (2015) *Țăranii sub asediu. Colectivizarea agriculturii în România (1949-1962)*, București: Editura Polirom.
- Murgescu, Bogdan (coord.) (2001) *Istoria României în texte*, București: Editura Corint.
- Neagoie, Stelian (2007) *Oameni politici români-enciclopedie*, București: Editura Machiavelli.

- Necula, Maria (1949) „Chemarea femeii,” în „Chemarea”, V, nr. 110 din 8 martie, p. 4.
- Nițu, Liviu (2014) *Elita politică istorică (1945-1955)*, București: Editura Mica Valahie.
- Oproiu, Mihai; Stoicescu, Nicolae (1983) *Dicționarul istoric al județului Dâmbovița*.
- Pârvan, Dobrin; State, Radu (2008) *O istorie a Consiliului județean Dâmbovița, Târgoviște: Editura Bibliotheca*.
- Popa, Daniel, (2015) *Povestea familiei Motrescu din Vicovu de Jos. Luptele partizanilor anticomuniști din Bucovina, 1944-1958*, seria „Recviem pentru țăranul român”, nr.1, Fundația Academia Civică, Centrul Internațional de Studii asupra Comunismului.
- Popa, Daniel, (2016) *Pământul tuturor, pământul nimănui. Mărturii despre colectivizarea din Alba, Mureș, Hunedoara*, seria „Recviem pentru țăranul român”, nr.4, Fundația Academia Civică, Centrul Internațional de Studii asupra Comunismului.
- Rusan, Romulus (ed.) (1999) *Analele Sighet 7. Anii 1949-1953. Mecanisme terorii*, București: Fundația Academia Civică.
- Roske, Octavian (1995) „Colectivizarea agriculturii. Represiunea Totală 1957-1962”, II, în „Analele Totalitarismului”, an III, nr. 2.
- Roske, Octavian (1995) „Colectivizarea agriculturii. Represiunea Totală 1957-1962”, IV, în „Analele Totalitarismului”, an III, nr. 4.
- Roske, Octavian (1996) „Colectivizarea agriculturii. Represiunea Totală 1957-1962”, V, în „Analele Totalitarismului”, an IV, nr. 1.
- Scurtu, Ioan (2007) *Istoria contemporană a României (1918- 2007)*, București: Editura Fundației „România de mâine”.
- Tănase, Stelian (1998) *Elite și societate. Guvernarea Gheorghe Gheorghiu-Dej (1948-1965)*, București: Editura Humanitas.
- Tismăneanu, Vladimir (2005) *Stalinism pentru eternitate. O istorie politică a comunismului românesc*, București: Editura Polirom.
- Zimbrea, Jeni (1949) „Tare frumoasă este munca la G.A.S.”, în „Uzina și ogorul”, I, nr. 7 din 21 decembrie, p. 3.